

ЛИТЕРАТУРЕН ГЛАС

БРОЙ 185, Година ХХIV
март - април 2016
Цена 1,00 лв.

ВЕСТНИК ЗА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Основан от Д.Б.Митов и списван от него
от 1928 г. до 1944 г. в София

KAT № 430 ISSN 1310 - 7917

ЧЕСТИТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО!

ЗМЕЙ ГОРЯНИН

ВЕЛИКДЕНСКА НОЩ

Нощта е тъмна, а градът е светъл:
течат по улиците светлини,
блестят на „Невски“ златните кубета
и звън камбанен плиска на вълни.

И на вълни на люляка миришът
се носи над празнуващия град
и всички хора толкова добри са,
че всеки срещнат срещат като брат.

Очите са и светли, и горещи, -
те по-пламтят от хилядите свещи -
и светлината все расте, расте...

И с вяра, че от дън душата блика,
повтарят устните вестта велика: -
за мир в света възкръсна Ти, Христе.

ВЕЛИКДЕН В МОНАСТИРА

Възкресна нощ.

Тих, топъл лъх повява,
крила на ангели се разлюляват
и от шума на техните пера
шуми набожно тъмната гора.
- Аeto, чуй: клепалото запява -
със песента си Бога възхвалява
и възвестява празничната вест:
„Със смърт

смъртта е победена днес“!

„Възкръсна Този, Който пожела
със кръстна смърт

Живот да ни дарува!“
...И пак се веят ангелски крила...
Аeto, виж: нима не ти се струва,
че хиляди звезди от небесата
се спускат в монастира

сред гората ?

Скъни съграждани,
уважаеми жители и
гости на община

Стара Загора,

Поднасям Ви моите
най-сърдечни поздрави
по повод Великденските празници!

Това са дни, в които целият
Християнски свят празнува
възкресението и победата на доброто над злото,
дни светли и изпълнени с благост и щедрост.

Празникът на празниците събира близки, приятели и
семейства, за да споделят весели и запомнящи се моменти.
Пожелавам Ви да бъде щастливо преживяване за всички и
да изпълни сърцата Ви с милосърдие и топлина.

Нека го посрещнем с доброта в сърцата и с желанието
доброто да се разпростре над нашия обичан град Стара
Загора!

Запазете вярата, надеждата и любовта към близнния!
Весели и честити празници!

ЖИВКО ТОДОРОВ
Кмет на Община Стара Загора

Уважаеми
старозагорци,

Христос Воскресе!

Приемете сърдечните ми
поздрави по случай Великден
– празникът, който носи вяра,
спокойствие и стремеж
да бъдем по-добри и човечни!

Нека светлината на Христовото възкресение
дари Вас и семействата Ви със здраве, мир и любов!

Да Ви е светло в душите!
Честит празник!

ЕМИЛ ХРИСТОВ
Председател на Общински съвет Стара Загора

СТАДИОН БЕРОЕ БЕ ДОМАКИН НА МАРАТОНА НА ЧЕТЕНЕТО'2016 В СТАРА ЗАГОРА

Тази година Маратонът на четенето в Стара Загора се провежда по нетрадиционен начин, в съзвучие със 100-годишнината на ПФК „Берое“. Кулминацията днес бе на стадион Берое, където в четенето се включиха представители на общинската администрация, на културни и образователни институти, футболисти, треньори и служители на „Берое“.

„Идеята е да покажем, че младите хора, независимо от увлечението си към спорта имат отношение към четенето. Държането на книгата в ръка въздейства на всички рецептори, помага за правоговора и правописа“, заяви зам.-кметът Ivanka SOTIROVA.

Целта на маратона обобщи председателят на ОбС Емил ХРИСТОВ, който заяви - „Не е важно какво се чете, а другите да го чуят. Това, което правим е път към бъдещето. Обичам да държа книга в ръката си. Тя ни дава път към миналото и бъдещето.“ Стихотворение на Иван Груев, посветено на любимата игра, прочете зам.-кметът Красимира Чахова, която е член на УС на ПФК Берое. Рекорден брой участници се включиха тази година в XI Маратон „Четяща Стара Загора“ '2016 в Стара Загора. В Маратона на четенето в Стара Загора участваха над 150 партньорски организации, 32 читалища, 19 детски градини, 21 читалища, 6 културни института, 6 социални заведения, както и Община Стара Загора, кметства в общината, Тракийски университет, школи, спортни клубове, офиси, служби, неправителствени организации и книжарници. Двойно повече от предишни издания бяха сцените, местата на четене и читателите. Международният ден на книгата – 23 април, се чества от 1996 г. по инициатива на ЮНЕСКО като признание за ключовата роля на четенето за образоването и развитието на личността. Отбелязва се в цял свят от различните правителства, неправителствени организации и културни институции, обвързани с книгата и литературата. ХИ-тият Маратон „Четяща Стара Загора“ се организира в партньорство от библиотека „Родина“, Регионална библиотека „Захарий Княжески“ и ФК „Берое“ под наслов „Чети и спортувай“. Под липите четоха сръбският писател Милош Латинович, носител на Виталовата награда „Златен слънчоглед“ за най-добър роман в Сърбия (2013), Милена Гартли, която представи дебютния си роман „Ключарят“, писателите Божана Апостолова и Георги Мишев, поетите Теодора Тотева и Бойко Ламбовски, авторката на поредицата за приключенията за кучето Джак и котката Ема Нуши Роянова, и бащата на приказката-игра „Приключенията на Малкото таласъмче“ Никола Райков.

ВЕСТИ И КНИГИ

НОВИ ЧЛЕНОВЕ НА ТВОРЧЕСКИ СЪЮЗИ

Наскоро за членове на Съюза на българските художници, секция Живопис, бяха приети Татяна ПОЛИХРОНОВА и Гергана ВЪЛКОВА, а за членове на Съюза на българските писатели - Трифон МИТЕВ и Петър ДРАГИЕВ. Честито на старозагорските творци!

Излезе брой 1 за 2016 година на списанието за поезия, проза, критика и публистика "ПТИЦИ В НОЩТА", орган на Фондация Интелектуален клуб "КОСМОС - Димитър Брацов". Списанието излиза вече девета година в Стара Загора.

Румен Стоянов,
Зрак, стихове,
ИК "Виджи - Виктор Гуцев", 2016,
редактор Пламен
Анакиев, художник
Момчил Стоянов.

*
Бряг от камъни:
плоски, валчести.
Рибета скачат и приплясват.
Нагазват.
Подплахи от великанските нозе
жабчета драсват.
Нейде из клонаци
невнятна птица вика чив.
Гледам към речния завой:
ще се яви ли есената.
Водата носи остатъци от лято.
И един жълт лист.

Отвесна есен,
Иван Енчев, сти-
хочтоворения и пое-
ми, изд. Българска
книжница, 2015,
редактор Георги
Ангелов.

БЕЖАНЦИ

Отново прекосяват граници
немили бежанци, недраги...

Вина си нямат, а виновни.
И грях си нямат, а бездомни.

Прокудени от къщи и имот.
Отбурулени листа в река без брод.

Вървят напред към нова къща
а във съня си все се връщат...

Каксете ми, Христос и Мохамед,
кога са бягали пчели от мед?!

Лилияна Райчева,
Сонети, Краткосътия. Изд. къща
"Огледало", Со-
фия, 2015.

ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА, ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СТАРА ЗАГОРА

ФОНДАЦИЯ "КОСМОС - ДИМИТЪР БРАЦОВ"

НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ "НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ" - СТАРА ЗАГОРА

ДРУЖЕСТВО НА ПИСАТЕЛИТЕ - СТАРА ЗАГОРА

АРТ ГАЛЕРИЯ "АВИТОХОЛ" - СТАРА ЗАГОРА

ИЗДАТЕЛСКИ КОНСОРЦИУМ "КОТА" - СТАРА ЗАГОРА

РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА "ЗАХАРИЙ КНЯЖЕСКИ" - СТАРА ЗАГОРА

**ОБЯВЯВАТ ТРЕТИ ЕЖЕГОДЕН НАЦИОНАЛЕН И С МЕЖДУНАРОДНО
УЧАСТИЕ ПОЕТИЧЕН КОНКУРС В ПАМЕТ НА АКАД. НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ**

Конкурсът е анонимен, без възрастови ограничения, на свободна тема.

Всеки автор от България или от чужбина, който желает да участва в поетичния конкурс, изпраща до 3 (ТРИ) свои непубликувани поетични произведения на електронен адрес: ptici_liliev@abv.bg в срок до 15 май 2016 година, неделя, 24 ч.

Писмата трябва да съдържат ДВА файла - единият с трите стихотворения, а другият - с личните данни на участника (имена, възраст, адрес, телефон).

Ще бъдат присъдени следните награди: Първа награда - 500 лв., Две втори награди - по 300 лв. Две трети награди - по 200 лв.

Поощрителни награди за млади таланти - почетна грамота и презентация на страниците на в. "Литературен глас" и сп. "Птици в нощта".

Наградите ще бъдат връчени на 3 юни 2016 г. (петък) от 13 часа в Залата на Регионална библиотека "Захарий Княжески" - Стара Загора.

Резултатите ще бъдат публикувани на страниците на в. "Литературен глас" и сп. "Птици в нощта", както и в литературни електронни сайтове.

ГЪЛЬБИЦАТА

Тотю НЕРЕЗОВ

Не искал да влеза в кооператива на Ангел дядо му. Кулак му викали в тяхното село. Как го придумали, само той си знаел. След време приел. Оставили му само коня. Цял живот работил земята. Животното му било първи другар. За парчето хляб и малко да артише. Селски живот.

Дядо Ангел и той като другите. Остарял, побелял. Една лята утрин рано събудил внука с неговото име. Казал му да впрегне коня. Седнали в каруцата и поели към полето. Обикаляли от нива на нива. Вървял конят с отпуснати поводи. Тук спре, там спре, поотпусне крак и чака гласа на дядо Ангел да го подкани за тръгване. И тъй, от нива на нива, по Ангеловите имоти, взети в кооператива. Пребърсал навлажнени очи старецът... Върнали се в дома и докато разпрегнат коня, коленичил дядото и се поминал. А гъльбицата...

След първо отделение леля ми донесе две гъльбчета. Сивички, с мъхеста перушина. Храничка в човките им давах, докато ги отглеждам. Дойде ден, отлитнаха в небето. Върна се само едното. Влезе направо през прозореца в стаята и така свикна. Сложих му една кутия на радиото и там остана да живее.

Взе да гука. Излезе мъжко. Кръстих го Сивака. В нашето село други гъльби нямаше. Беше единственият. Намираше ме и в училището. Понякога влезе през отворения прозорец на класната стая и кацнае на чина. Свършваше частта. Учителят не ми се караше. Удивляваше се на Сивака. Всички бяха свикнали с него и скришом някой все оставяше прозореца отворен.

Една неделя съм се успал. Сивака ме разбуди с особено гърле гука. Кацнал върху тръбата на печката, върти се и гука. Како мехче се издуба гушичката му и рочи един глас, който друг път не бях чувал. С разсънени очи поглеждам към полуотворения прозорец и я виждам. Чисто бяла, кацулат гъльбица, кацнала на рамката. Свенливо навежда глава, оглежда стаята,

поглежда и мен. Слуша песента на Сивака и, забелязвайки че я гледам, разперва крила и политва навън. Сивака и той след нея. Мислех, че сънувам, но след малко те се върнаха обратно. Кацнаха направо в кутията. Той пее, а тя рови с крачета, разперва крила и мушка главица под неговите. Страхувах се да не избягат и не мърдаха. От двора мама викаше да ставам, но аз не смеех да й отговоря.

Гъльбицата заживя със Сивака. Чисто бяла, кацулат, откъде ли са се срещнали? Беше особена и в летенето. Вдигнат ли се нагоре, тя почва да се премята от страх да не се пребие. Сивака не умееше така. Запремята ли се тя, той стремглаво се спускаше към земята, трияваха се по крилата и литваха отново нагоре, нагоре в небето. Взеха да не ношуват в стаята при мен. Чух гукане от тавана и там ги намерих. Направили си гнездо. Наредили изсъхнали тревички, тънки клечици и така построили новия си дом.

Сивака взе да не идва в класната ни стая.

Спомням си всичко, като че бе вчера.

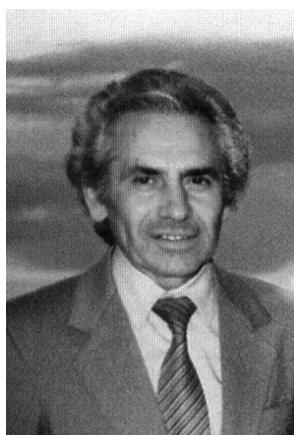
Стоя на стълбите след обяд и уж чета урока си, а гледам как летят в небето. Запремята се тя надолу, той я настигне и пак, и пак, и пак отново нагоре, надолу, нагоре, надолу...

Внезапно изтрещя изстрел откъм Маджериновия двор и Сивака стремително се понесе към земята. Тупна на сред двора ни мъртъв. Тутакси долетя и тя. Заперпелка крилца около него. Вдигна се в небето нагоре, нагоре, високо, високо. Запремята се бързо и тупна до Сивака.

Помня всичко, като че беше вчера. В розовата ѝ човчица, освен бликаналата кръв, стърчеше малко перце - сивичко, сивичко...

Изви вятър. Тежки дъждовни капки посипаха земята.

Из новата моя книга "Мъжки разкази", изд. "Светулка 44 Атеней", С. 2015.

Кънчо ВЕЛИКОВ**ДЪРВОТО НА ЖИВОТА***На Йордан Кушев*

В дървото на живота вятыръ свири
с клавишите на звънките листа.
Без страх от мълнията на секира
то срещу бурите издига стан.

Така расте дървото на живота –
поливано и с радост, и с тъга.
Възправен сам, без сили срещу злото
човекът корена му поруга...

С различни имена, с различна слава
дървото на живота виши ръст.
Плодове различни дава:
гнезда за птици,
за Голгота - кръст!

РАВНОСМЕТКА

Все нещо остава.
Недопита чаша.
Жена недолюбена.
Недочетена книга,
недосънуван стих -
Все нещо остава -
Възможности пропуснати
от младостта.
От надеждите -
само миражи.
Белези от рани...
От живота -
неща недовършени.
Все нещо остава.

* * *

Не си измислица, Любов?
Ти съществуваш
реално зрима.
Променлива си като облак.
И ставаш по-красива
след всяко проявление.

Аз съм вятырът,
който моделира
извивка на хълбок,
коси развени...
Не си измислица, любов,
не си.

Твоите стъпки
събуджат тревата.
Капки роса - очите ти.
Яблка си
в моята градина.

От земното привличане
по-силна
е гравитацията на сърцето ми.
Очаквам участта на Нютон
да ме сполети...

Не си измислица, Любов,
не си!

* * *

„Страдатъ надо...“
Ф.М.Достоевски

Мисля си
за моите приятели -
поетите.

Едни -
робуват на славата,
други -
гонят голата суета.

Минали
през пъкъла на страданието,
само няколко
съзиждат високото Слово.
То е изписано неръкотворно
върху Христовите им лица.

Не мога да бъда
един от тях.
Аз съм само сеяча,
който посява
семената на техните думи
в душите ви.

* * *

*„Не късайте цветята,
те са ваши!“*
- надпис на табелка в парка

Откъснем ли цвете -
потреперва земята.
Изпитва болка цялата вселена.
Цветята - очите на Бога!
Без мисъл
и чувство за вина,
кого ослепяваме?
Подарявайки цветя –
поругаваме святостта.
Добронамерени в делата си –
вършим злодействия.

А Той - всеопрощаващ,
в знаменията
сякаш ни пита:
- Кога ще пораснете,
деса лековерни?

АПОКАЛИПСИС

Все никака
всичко ще свърши...

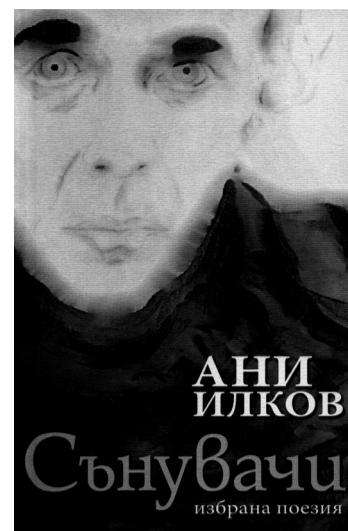
Сателитите -
нашите небесни ангели
ще свият стоманени крила
и уморени
ще се стоварят
върху майката земя.

Непограмирани
за такова падение,
компютрите
ще затворят очи
с изумление.

А Бог от всемира
ще гледа
как в тоталния хаос
неговото подобие
бездлано умира.

От апокалипсиса –
алчността човешка,
всичко ще свърши
в няколко мига...

И Творецът ще отбележи:
„Генетична грешка.“

RASSIM, портрет на Ани ИЛКОВ**Ани ИЛКОВ****КРАЯ НА СВЕТА**

Оттатък тоя дъжд, оттатък твоя гъльб,
земята изведнък ще се превърне в стълба
и нашите ръце ще спрат да се протягат
към сивото сърце на мрака и на влагата.
Не, няма да открием ни сълзи, нито камъни,
ние няма да открием безумието, измамите,
полека ще вървим над лампи и над сгради,
под нас - червен от дим, градът ще се разлага.
А ние ще вървим нататък, без да падаме.
Нагоре, все по стълбата, върху дъжда,
връз лятото,
нагоре, все по гърбицата на чувството богато:
през пащърнак и див мак,
през твоите бели обици,
нагоре, като камък, захвърлен в тия облаци...
И никога докрай, и никой път без болка
нас двама ще прекарват във златната двуколка
на слънцето - ранено от нашата любов,
зализвашо, червено, лишено от живот.
Пред залезния час, в предзалезната мъка
устата чакат глас, животът - своя пъкъл.
Зашо сме се родили? Поне един от нас
да можеше да свири, да пее с тиха страсть:
„Не искаме нощта, не искаме нощта.
Земята не е стълба към края на света.
И някой път, когато отново създадем
дъжд, слънце или лято - тогава да умрем!“

МОСТ

Никой не чака на моста.
Никой не дебне.
И никой не чака с обич.

На моста е празно...

Знам, това е привидност,
сега ще излезе значението –
ще ни покаже своята писменост,
кой ще излезе сега?

Да четем ли?
Това ли е впрочем познанието? -
да прочиташ по нещо и друго,
тъй както вървиш?
Да четеш е самото значение, тъй ли?...

А защо?

Не трябва ли бързо да минем по моста.
И толкова!

Веднъж да се свърши движението,
да изчезне живота,
тъй както изчезва съня -
миг! - и вече си буден,
и като книга затворена,
вече забравяш нощта...

Никой не чака на моста.
На моста ни чака.
Стои.

СЪНУВАЧИ

„Едни сеят не спират още
да сеят жито: мисли и звезди.“
Е. Попдимитров, „Преобръщение“

Как радостно
сънуваме предците си.
И те са ни сънували отдавна.
Затуй
се срещаме понякога в съня
като добри познайници:

орем земята в лунните поля,
от житото на родния език се чува глас,
плодят се и мъги и умове,
животните и имената се развиват...

Настава време да се разделим,
но вече - тъй едни и същи –
не знаем:
всички ли се будим
или всички спим?

СЕЛЯНИ

Случва се често -
случва се наесен:
окаяни пътища
окаяни жени -
те се прибират
търсят къщи, огън.

Случва се понякога
в кафяви дни
да се търкулне ужасът
да падне и... О, боже!

Селяни
с леки коли
с леки жени
ще се напият
ще се ударят
(в мокър дънер).
И ще се преият.

След катастрофата
Те се прибират - тихо плачат.

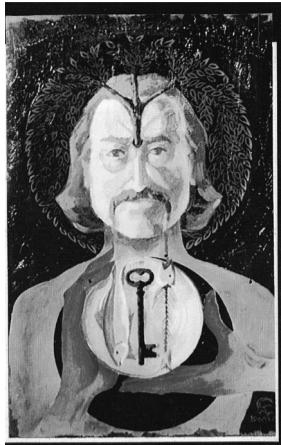
Те плачат за целата си пробити
за смачканите си гърди
пребити пръсти -
тихо плачат.
За разстройството
в ума и мъжката им годност
за сирачетата - тихо плачат.

Джобовете им - пълни с влага;
гърдите - с пръст (земя кафява).

Те гледат да се върнат до зори
но в повечето случаи закъсняват -
затрупани под първите мъги.

***Ани ИЛКОВ, Сънувачи, Издателско
атеље Аб, С. 2016.***

Румен ПЕТКОВ, Рало

Почти всеки пишещ човек е изживявал сладостите от капана на поетическото предизвикателство. Започва се с уж случайно хрумнала метафора, а постепенно магнитът на римуваната (или свободна до неизнаваеност) строфичност замъглява мозъка, изгара сътивата, изпепелява въображението до величествен екстаз... Може би точно това състояние на творческото его е подтикнало **Михаил Тошков** да назове своята нова книга „**Следи от ФЕНИКС в пепелта**“. Той е от добре познатите имена в нашата култура през последните 6 десетилетия – поет, есеист, мемоарист, литературен критик и не на последно място – художник, който сам илюстрира книгите си. Негови творби са взели участие в десетки изложби на малката графика в България, Италия, Чехословакия, Белгия, Полша, САЩ; представял е и самостоятелни изложби на карикатури, еклибриси, портрети и пейзажи.

Достатъчно пълна представа за Михаил Тошков би могло да се добие от неговата антологична мемоарна книга „**Стъкленото тяло**“ (2007 г.), удостоена с Голямата награда за литература „Христо Ботев“. Точно в тази книга той е хроникор на противоречиво време и привежда в действие прозрачността на човешкото тяло като метафора на потуляваната „прозрачност“ в обществото ни – чрез моментните снимки от неговото общуване с известни писатели, художници и политически фигури, през двойното огледало на забравени вече агресивни политически ходове по време на комунистическия режим, оказали се съдбоносна преса върху интелектуалния ни елит. Тошков умеет да разказва от първо лице, но не като говорител от трибуна, а като „ухо“ от литературните кафенета – не само в София („Бамбука“, „България“, „Варшава“, „Прага“ – какви европейски топоси за срещи на софийската бохема!), но и в Пловдив, Стара Загора, Чирпан, Бургас, Трявна, Париж... Биографията му е изключително разнобравна; пишейки за известни колеги, той веднага илюстрира текста си с карикатури. В „**Стъкленото тяло**“ оживяват шарковете на Д. Габе, Ел. Багряна, Н. Фурнаджиев, Ламар, П. Пенев, Ат. Далчев, Р. Ралин, Ал. Геров, Б. Делчев, В. Петров, Слав Хр. Караславов, Леда Милева, Н. Кънчев, Л. Левчев, К. Павлов, Хр. Фотев, Ив. Динков и др. В неговите откровения няма да намерите и грам грим – фактите от комунистическия терор през 40-те, 50-те и 60-те са реални и страшното засядва в гърлото на читателя.

Самият Михаил Тошков оприличава своето писане на „пристъпи от самота, трине на петна, сантименти и вулгарности, надяване и вдяване, вглеждане и обглеждане, страсти и пристрастия“ – въобще неговата словесна идентичност носи името „думистоножки“...

Като поет обаче той изобщо не пише хаотично – книгите му са подчинени на една вътрешна и външна цикличност: притегля вътре в ежедневното поетическо говорене не толкова битовото, социално или политическо злободневие, а търси (и облича в колорит) народностното, библейското, вселенското – онова, което неведомите нишки на историята ни позволяват да се огледаме като нация, като духовна форма в материалното съревнование, особено днес – в епохата на глобалния свят, изтъкан от съпоставки.

Разгърщам първите му стихосбирки и ето го неговото спираловидно пътуване през трите основни елемента в природата, през трите алхимични лакмуса от всеки познат нам митологичен конструкт: земя, вода, огън.

От първата книга „**Ръждива брадва**“

ФЕНИКС – ПРОФИЛ И АНФАС

(1963), през „**Спирала**“ (1967) и „**Протуберанси**“ (1968) започва една линия на постмодернистично бунтарство, заклеймено от политическите законодатели в литературата ни тогава – особено след Пражката пролет. За поета настъпва 25-годишно мълчание – не публикува стихове, отдава се на есеистика, литературна критика, белетристика. Но и в тези първи три стихосбирки се усеща клокоченето на неговия еретичен дух, опит за въмъкване в друг език, коренно различен от властващите в този момент „априлски“ дитирамби, една дълбинна абстрактност, позволяща вариации на възприемане. Така постепенно ще се формира авторският му стил, който ще достигне своя апогей

през новия XXI век, обозначавайки себе си като метареализъм. Водещото го в потока на метареализма се простира извън границите на позволеното, то е свободата да говориш за всичко – докато слееш представи и пространства, разместиши знаци и табута, разчовъркаш гнилото в чантата на статуквото, оставяйки написаното без главни букви, без точки и запетайки, защото в този свят са единаково важни и хлебарката, и слънцето; а лицето слизи от вселенския триножник като от бесило. Ето така вижда себе си поетът 40 години по-късно в стихосбирката „**Триножник**“, в стихотворението „**Автопортрет I**“:

.....

Четката потъва в торта от пастьозност
Тя нанася по платното писъци первезни
И от всички тези точки линии
и мои хълцания
виждам себе си като обрънат джоб
от който падат няколко трохи върху земята
за да съберат край себе си
мравки планетарни
Огъвам се под ударите
на слънчесалата четка –
самобичувам се за да изгоня
полепналите грехове по кожата ми
Сред хаоса на цветовете
забелязвам изморения си поглед –
прободено с карфица пъстро насекомо
Разпънат на статива –
модел съм си самият аз!

Определено може да се каже, че Михаил Тошков постави жалоните на метареализма в нашата поезия. Именно той видя и пренесе пластичността на две и повече изкуства в поетическата канава, извършвайки мисловен и визуален синтез, сякаш е доволил през времето и пространството посланието на Юлия Кръстева, която в края на 90-те години на XX век написа: „Всяка живопис трябва да бъде чута.“

Разгърщам антологичната стихосбирка „**Отвесната греда на кръста**“ (2010) и веднага попадам на това характерно негово обожествяване на грозното, това обрисуване с писет на ръбестите лица, несиметричните фигури, вцепенените птици, удавените очи или развенчания мит. Чуйте само няколко заглавия: „**Усмирителни ризи**“, „**Заливът на изядените**“, „**Пикоч**“, „**Кърлеж**“, „**Бълхите**“, „**Грозната риба**“, „**Цървулите**“, „**Епилог на вълка**“...

Особено впечатлява умението на автора да разпарчетоса дълбоко вкоренени в съзнанието ни понятия, да изгради нов знак в хода на поетическата фабула (където много често има диалог или риторичност) и само с една въздишка-поанта да забие завинаги искрата на важното в мозъка на своя читател:

.....

Грозна риба,
не се наема никой да те изяде.
И затова тъй страстно убеждаваш дъното,
че красотата, както и смъртта,
са относителни неща.

(„Грозната риба“)

В първите си стихосбирки Михаил Тошков дълбаеше метафоричните невъзможности, сективното и видимото превъплъщение на земята като символ, като начало и изход, като вкореняването на Кръста, защото без опората в пръстта човекът не притежава отправната точка на своята везна – лична и вселенска. Впоследствие поетът се гмурна в бистротата на подводното дишане, там ракурсът е уголемен, първично наделява, действието влиза в зоната на ретардацията, защото водата е друга сцена, друг космос. Разгърнете стихосбирката „**Аквариум**“ (2014), няма да скучаете. Точно в нея Михаил Тошков продължава да натоварва лодката на собственото неизчерпаемо експериментаторство: стиховете се редуват с импресионистично-есеистични откъси, озаглавени „**Думи от бутилката**“ – тук свободният стих е на границата на чистата философска беседа, с тази разлика, че сякаш звуци ехото на античен хор – от потънал кораб, от потънали времена, от божествените селения...

В „**Думи от бутилката**“ става и срещата на стиловете, на гласове от нашата и световна поезия, защото прамайката на света – морето – е вечният пристан на разпознаването, на запознаването, на поклона пред свръхприродата. Като въмъква кратки цитати от Елка Няголова, Николай Кънчев, Артур Рембо, Виктор Юго, Томас С. Елиът, Сен Джон Перс, Янис Рицос, Никифорос Вретакос, Георгиос Сеферис, поетът Михаил Тошков накъсва собствената си реч, за да започне после от нулево състояние, както всяка вълна дава нещо на брега и после го отнема...

Стигаме до третия елемент: огънят. Стигаме до Театъра на марионетките, там не ни е необходимо благоразумие. Затова на прага на своя 85-ти рожден ден Михаил Тошков ни предлага тази нова книга. „**Следи от ФЕНИКС в пепелта**“ се опитва да обедини религия, митология и модерност, сякаш в поезията би могло да бъде събрана епиката на цялата цивилизация... Как да стане това обаче? Когато идеята е всеобхватна, има само един начин. Открил го е още Лев Толстой: „**Спойката, свързваща всяка художествена творба в единно цяло, не е единството на персонажите и ситуацията, а единството на самобитното нравствено отношение на автора към неговия предмет.**“

За да си чист пред читателя, е нужно посвещение – дали ще е отшелничество, дали ще е непризнаване и бунт, дали ще е свръхетичност или свръхестетичност, това решава всеки за себе си. Михаил Тошков просто коленичи пред огъня. И разгваря всички врати на живота за безграничността му:

Страх от огъня:
.....
Само човекът –
сръце въглен,
главня разпалена, недогаряща...
Само той...
Ходилата си с пепел намазва.
Гази в жаравата –
да изгори нечовешкото в себе си,
от душата,
а и от тялото
проказата.

Тази книга не е с претенция за causa finalis, за изчерпване на новите тълкувания на едно толкова древно понятие като огъня или за осъвременяване на феникса като символ. Тя ни разгваря гледки от изстраданите колизии на един обикновен човек с обществото, през социалната алиенация до краха на духовните ценности, които в анархичния демократичен панайр на новия век нямат надежден механизъм за истинност.

Страданието не е само сълзи, ни казва авторът, то е преди всичко Огънят на унищожението, онази прадревна Геена, която е мястото за вечно наказание на грешниците, но извън религиозните текстове на евреи, мюсюлмани и християни вече понятието претърпява развитие – през езическите култове, ренесансовата живопис, класическата литература и бароковата музика до драматичния сблъсък на антагонистични философски учения през XIX и XX век, на бързо зараждащи се и изчезващи течения в изкуството.

Така до днес, когато на власт е модата на фрагментарността. Читателят търси само „хапче“ информация. Никой консуматор на изкуство не задържа повече от две-три минути погледа си върху картина или текст. Компютърно генерираните продукти превземат пазара. Така писателската обективизация – разказваческа или поетическа – става излишна...

Но какво не може компютърът?

Той не може да признае греховете си. За да означи бъдещето с онова самозапалване на тялото и на духа, което се случва и на живо, и в текстовете на гениите на словесността. Чета поезията на Михаил Тошков и го откривам: него – като личност-въглен (неизтряваем), идеите му – като аксиоми на бдението – предупреждение към битието, ескиз на смъртта, сълзи от огън, светлина от феникса:

На толкова много езици
ми говори огънят –
невероятен полиглот.

Поезията на Михаил Тошков ми напомня, че самозаразеното с илюзии Изкуство не се побира в джоб, в чиния, в къща или в семейство. То е част от митологичната власт – една калинка от свръхобсебване, която излита ненадейно. Към огъня...

Поетът съществува чрез храната на създаването, чрез лъчението на буквите и сокът на ритмиката, изпълнили цветните му сънища. Затова е щастлив в нирваната на самотата, която е „второто му сърце“... И няма никакво значение дали идва Луцифер или ангелът е черен. Няма никакво значение днешната слава, когато след „Димчо Дебелянов никой не пее...“

В тези стихове крещи съвременността – с хронологията от разтърсващите днес света злодейства – войните, атомната гъбка, неравенството, гладът, терорът, религиозният фанатизъм; нечия зловеща ръка мести (сякаш са марионетки!) „фигурите на Христос, Мухамед и Буда върху черно-белите квадрати на случайността“. Разбира се, България е петно от пепел върху картата на света. Тя е видяна като злочеста нестинарка, като „съгръчено гроze на сънце“, превила гръб пред празни соби...

„**Следи от ФЕНИКС в пепелта**“ е книга без начало и край: ако разместите по произволен начин творбите в нея, външните остават непроменено. Всичко е еднакво важно, всеки символ тежи в своята многозначност и пътува през хаоса от познания към всеки нов читател.

Анжела ДИМЧЕВА

Георги МИШЕВ

Равносметката е печална. От петнайсет години дясното е без печатни издания — без вестници, без телевизия, радио, без нито едно литературно списание, продължител на "Златогор". Без литературна критика с мащабно мислене. Сдружението на уж десномислещите автори излезе кърфишек благодарение на нарцисите, които две десетилетия не знаят защо са на ръководните места, освен да "усвояват" фондове, фондации и да четат лекции пред празни аудитории по мене свободни университети. Къде е интелектуалният потенциал на нацията, който беше антикомунистически на Десети ноември? Къде са двата милиона и половина избиратели, които гласуваха за дясна България — на последните избори

БЕЛЕЖКИ ПОД ЛИНИЯ*

бяха вече сто и петдесет хиляди. Умря Ивайло Петров, комунистите на Гранитски го изпратиха с фалшив скръб (за да печелят от произведенията му), демократите не дойдоха на погребението: не бяха го чели. Не пророниха сълза и за Иван Андонов и Борис Карадимчев.

За 80-годишнината на Марко Ганчев "Литературен вестник" не отдели нито ред, както и за книгите му, за мемоарите "В търсene на изгубеното племе" — еталон за публицистика и литературно мислене. "Литературен вестник", издание на "Отворено общество", за две десетилетия се превърна в затворено гето за еднопосочни самовлюбени самодейци, гледащи с нереални словесни диоптри съществуващата действителност... Не вярвам в глобалните конспирации, но малките се виждат и с просто око. Българският посткомунизъм не е брюкселско плетиво, а нашенска черга, с кръпки от малки конспирации. Тяхното име е шокова терапия, хиперинфлация, приватизация, мутризация на енергийните източници, ликвидация на демократичните медиа, ерзацмодернизъм... Мигар е случайност пропадането на вестник "Демокрация" — уж по липса на пари? Спирането на "Литературен форум" на Марин Георгиев, на "Литературни Балкани" — оригиналното списание на Георги Гроздев за баланска литература? Като по чудо се крепи във въздуха най-дълголетният седмичник за хумор и сатира, за който политици като Мартин Димитров не са и чували. Ако няма конспирация

в тези явления, вярва ли някой, че са случаини и не са резултат от политика — съзнателна, премислена, задкулисно ръководена? Това, което комунизът за половин век не успя да извърши брутално, да смачка интелектуалците, посткомунизът го прави без правила, без идеология и решения на партийни конгреси. Ще излезе прав Адам Михник, който ни казва една вечер (1991-а) в писателското салонче: Досега ме беше страх от комунизма, но истински страх ме обзема от настъпващия посткомунизъм.

Люба минава с каната и ни "подканя" да спрем с отвлеченията планове, ами да вземем и да направим филма за Георги Марков. За такъв писател, истински дисидент, автентична жертва на мракобесието, всяко уважаващо себе си общество да е направило досега дузина филми. Тя знае, че отдавна умуваме по този сюжет, само ни подсеща. Измислили сме и заглавието — "Непоносимост". Абстрактно, не е търговско, но е уникално българско. Холивуд има "Нетърпимост" — филма на Грифит, италианците имат "Конформистът" по Моравия, срещат се какви ли не отвлечени понятия, станали разбираеми след време. Състоянието непоносимост е непознато за западния човек, то е патент на реал-социализма. А цялото литературно творчество на Георги Марков лежи под облака на непоносимостта като под отровния смог, който покрива Софийското поле в дни на безветрие. Метафората изглежда умозрителна, но

живеещо в съзнанието ми от годините, когато Джери ме вземаше след работа в колата си и правехме обиколки на София по околовръстния път. Шейсет километра ги вземахме за шейсет минути, той говореше разпалено, артистично, пускаше волана и ръкомахаше — аз се присягах да не хълтнем в хендека. Бях спаинг-партньор, слушах и попивах, вървях се мъчех да възстановя нещо от чутото — след години установих, че съм слушал на живо "Задочните репортажи от задочна България"... Една обиколка, понякога две... Над нас слизаше похлупакът на смога, потискащ, непоносим за дишане. Някъде вляво, в центъра на кръга, светващо жаравата на града, ние кръжахме като в орбита, затваря очи и си представях, че до мен не седи човек, а метеор, който кръжи и търси място къде да се приземи. Приземи го сачмата със смъртоносния рицин на убиета, въоръжен от Кремъл и командирован от телохранителите на Тато. Георги Марков предчувствува съдбата си на обречен, разказва в едно есе Димитър Бочев, приятелят от "Свободна Европа". В предсъдътния си роман споменава дори лобното си място — болница "Сейнт Джеймс", научавал е за зловещите закани, страхувал се е, като всяко живо създание, но сякаш е знаел, "че не може да завърши иначе неравния си живот, че насилиствената смърт е естествено и дори неминуемо продължение на делото, на битката му с насилието — роденият да бъде обесен не може да се удави".

Джери. Мир на страхата му.

*Заглавието е от редакцията.

Тоио ДОНЧЕВ

По Натан Голдшмит човек можеше да си сверява часовника: в неделя винаги пристигаше в дванайсет на обяд. Натискаше зъвнеша за асансьора точно когато забиеха камбаните на базиликата „Свети Ишван“. Дори не беше нужно да зъвни, защото пет минути преди камбанния зъвн домоуправителката Марица заставаше на стража пред отворената врата на асансьора. Освен зъвнеша за пристигането му сигнализираше и ароматният дим от огромна хаванска пуря. Запалваше я още у дома, в жилището си на улица Дохан, и, лениво пафкайки, изминаваше разстоянието между синагогата и парламента, а след като се наобядваше при сестра си, с нова пуря в устата поемаше обратно към къщи по същия път. Носеше бомбе, костюм с жилетка, украсена с часовник със златен ланец, и викториански обуща със страничен ластик. С внушилното си телосложение приличаше на лондонски банкер. Поне така изобразяваха карикатуристите в онези години английските богаташи. За ползването на асансьора господин Голдшмит даваше трийсет и три пъти повече от официалната такса, а именно десет форинта, иначе казано всяка неделя само той тиковаше в шепата на домоуправителката сума, равняваша се на целия седмичен приход, но правеше този определено унизителен жест с такава изънчена и лежерна елегантност, че

Т.Д. СИДНИ – БУДАПЕЩА 1958

нито Гашпар Керестей, домоуправителят комунист, нито законната му половинка можеха да протестираат срещу кавалерския бакшиш, и без друго се нуждаеха от тези допълнителни доходи.

По онова време в кооперацията живееха три еврейски семейства: рано овдовялата сестра на господин Голдшмит госпожа Габорне Прагер с дъщеря си Агнеш, Геза Ревес, тромбонист в духовия оркестър на вътрешното министерство със сламенорусата си съпруга и двете им малолетни деца и леля Сабо, председателката на жилищния управителен съвет, която сама и все по-често и по-гръмко тръбеше атеистичната си същност: „Не вярвам в Бог още от 1944-та, сиреч откакто влязох в нелегалната комунистическа партия, и вече не изповядвам религията си, така че оттогава не съм и еврейка“ — разправяше тя.

Никой друг не споделяше това мнение, но пък и никой не се наемаше да спори с нея. С известни резерви кооператорите негласно смятаха за еврейка и Наталия Исааковна, съпругата на учителя по математика Андраш Кертес, която с напевното си произношение се обявяваше за съветска гражданка от украинска националност, или простишко казано: противна рускиня, но според господин Фаркаш, обущарят в блока, тя си беше просто отракана готина мацка, едничката щерка на ползваваща се с лоша слава еврейски амбулантен търговец Фридман от Мункач. Всички в къщата знаеха кой е евреин, кой християнин, кой комунист, но за това обикновено, особено пък публично, не говореше никой освен леля Сабо. По-точно за това понякога, в тесен кърг, намекващо госпожа Прагер в неделните предибеди, когато заедно с до-моуправителката Марица готвеха обяда по вкуса на по-големия ѝ брат. Тогава госпожа Хана уверяваше, че тя и дъщеря ѝ били ревностни християнки, покатоличили се още пред войната, след внезапната смърт на съпруга ѝ, преди още да бъдат гласувани

еврейските закони, за да запазят магазина си за хартия и канцеларски материали, който така или иначе им бил отнет по-късно по време на национализацията. Не спираше да опява, че те въсъщност и по-рано не били истински евреи, а морви, тоест пражки чехи, по-точно съпругът ѝ и роднините му по възходяща линия, а по силата на съпружеството и тя, дори немското им име навеждало на това, а пък техният прадядо се бил преселил от Бърно в Будапеща още в края на XVIII век. Хана Голдшмит чувстваше някакъв натрапчив подтик, като един вид оправдание, разбърквайки преди наблизаващото готвене предобедното си кафе, да се извинява пред домоуправителката, която срещу тълста сума ѝ правеше неделния обяд. Не обичаше да ходи в кащерната месарница, но брат ѝ, който даваше парите, държеше на това. Само веднъж бе донесла пилешко от пазара на улица „Холд“, но Натан веднага разкри шмекерията, защото транжорът му беше добър приятел и винаги му докладваше какво е пазарувала Хана при него.

В неделя предобед на 28 октомври 1956 г. Геза Ревес висеше на вътрешния балкон на кооперацията в куртка, жокейски панталон цвят каки, бос, по кафе служебни чехли и пушеше облегнат на перваза. Добронамерени съседи му обрънаха внимание, че в тази униформа хората на улицата ще го вземат за агент на ДС и по грешка може и да го обесят. Геза Ревес смачка фаса, издуха дима и облече цивилни дрехи. След революцията се уволнни, напусна дома си и се разведе със своята разплута и все по-нашишавяща съпруга. По време на Наталия Исааковна работеше като преводач в генщаба на оккупационните съветски войски. По време на честите нощни дежурства се забърка със своя началник, майор Иван Иванович Катаев, с когото в крайна сметка през 1958 г. се преместиха в Казан край Волга. След обявяването на развода предишният ѝ съпруг се ожени

отново и живя щастливо до смъртта си с новата си благоверна, лечебния педагог Аранка Петери.

След доста продължително ухажване един свестен младеж се ожени за Агнеш Прагер, който обаче не спечели одобрението на Натан Голдшмит заради марксистките си убеждения и това беше причината да се разпадне предишната сърдечна връзка между брата и сестрата, което, заради безбройните неделни гощавки и кавги, не наскърби Хана особено. За пропадналите визити съжаляваха истински само съпрузите Керестей. Липсваха им четиристете форинта месечно за асансьора.

Порасналият син на леля Сабо емигрира още в края на октомври 56-та за Австралия, а две години по-късно взе при себе си и овдовялата си майка, което по идеологически причини много огорчи спътника ѝ, районния партиен секретар, но той все пак помогна от човещина на бившата комунистическа функционерка да напусне страната. Леля Сабо редовно си пише с Марика, домоуправителката, която от време на време четеше на събранията на блока писмата с жалбите на предишната председателка. Дори в гнилия капиталистически рай леля Сабо я мъчеше носталгията, оплакваше се най-вече от това, че в Сидни никога не падал сняг. Когато през 1958-ма по време на обилните снеговалежи в Будапеща, подпряна на дръжката на внушителната лопата за сняг, Марика отново долови надменния ропот от гъсто изписаните редове, изруга, а не ѝ беше присъщо, и накъсъ писмото на парченца. Повече не отвори сините пликове, пристигащи от океана, не отговаряше, веднага изгаряше всичко в камината. Хвърли в огъня непрочетено и последното, некролога в черната рамка. Новините от Австралия окончателно паднаха от дневния ред на събранията.

От унгарски: Нели ДИМОВА

СИРЕНИТЕ ОТ ПИРЕЯ

– Нещата започнаха като филм от старите ленти. Място на снимачната площадка – Непол. На сцената се изтичаха двама пияни лоцмани от Шестия американски флот. С ляв прав накарах първия да си тръгне без чене. Другият го влячи хме до хотела на носилка. Благородни чувства ме накараха да бъда единият от носачите. Добрите чувства ме тикнаха в затвора. На другия ден ме освободиха. Оня на носилката извадил зелени езици за гаранция. Okаза се, че е обратен и аз, произведен в „мадам“, тръбаше да бягам. Вечерта налетях на клошар, ухапан от прасе. Исках да преношува в плевния без надзор и стопани. Застанах пред плевната и си рекох – тази плевня е празна. Празен беше празният ми стомах. Ухапаният се нахвърли върху мен. Реши да ме пребара за гърлото. Пребара ме, но отиде да пикае кислородна вода с лоцманите.

– Лъже, лъже и си измисля. Сега слушай! От измислицата Неапол нашият господин ще ни изпрати на боксов ринг. Никакъв ринг. Пак лъже. Двата му зъба отпред аз ги избих – с дъската за рязане на лук. Това съкровище се беше насявялко три лакти над морско ниво. Толкова се беше наквасило, че поискава без възражение да му извърта на светло френски стриптийз. Казах му ясно и точно по френски – стриптийз на пиян харцой не правя. А харцоят скочи и ме удари в носа. Тогава дъската излетя от гвоздея, фрасна го с върховно удоволствие. Цяла нощ лежа в будна кома под кревата. Вие, като веш по история, знаете какви са харцоите.

Жената на Персекта си глътна слонката и награди със сладка усмивка госта, забудниваният пътник, паднал в капана на местния словесен разбойник. Доцентът беше хитро подмамен за слушател.

– Не ме фиксирай така пред човека! И да се целиш, аз си имам имунитет! – отвърна спокойно и важно на обвинението Симон Персекта. – Винаги забъркваш каши да прелъстиши изпадналия в беда субект. Една-две обиколки около слънцето и те натирвам в морето да пасеш рапаните.

– Много си умен. Само че бедната Пепеляшка, приятелю мой, върви на крачка пред тебе. Нейното голямо сърце до Коледа няма да изтрае. Рапани едва ли ще видя. Но светът ще види как хващам местния дървен философ за рязаното ухо и как го влеча от пивницата в съда. Градската музика ще озвучи развода ми с Ода на радостта. Ще повикам кебапчия да раздава без пари кебапчета и студена бира. Ще организирам фестивал за жени, убити от домашно насилие.

– От сто години бедният народ слуша твоята йерихонска уста – изкашля се мъдро Персекта и внимателно наля на своя гост чашата до ръба. – Тази ракия, впрочем, е от маркови сливи, от сливи с арнаутски привкус. С нея черпя достойните мои уважители. А в съдът, отбелязвам го с пълният член, в съдът хората не са толкови прости. Разбират кой седнал е прав и кой от правите трябва да седне. Съдът ще обмисли и ще вземе решение – Персекта не е простото нищо. Персекта е фактор, наченен, знае езици. Немски – за мъжки бой, френски за хляб и чорба. Италиански – билет за Миланска скала. С него мога да вкаррам Мадона в походно легло. О, моне ми!

– Първо, съкровище мое, никога не си бил в Италия. Второ не е „моне ми“, а „моле ми“. Сега разкажи на добрия си слушател сагата за Пирея, как си трепал калмари с гол задник.

– Пирея е свещената моя Итака. Там ме чака златното руно.

Симон обичаше да посъльга, но това не го смущаваше. Симон започваше сам да си върва. Той беше убеден, че истината мирише вкусно, когато я посолиш с малко небивалици.

Край масата, в центъра на земния рай, на-дигаха чаши Персекта, жена му Севдарина и техният гост от столицата Станил Въргалов. Станил не беше дошъл случайно в малкия провинциален град. Разкопаваше девственна тракийска могила, изпълзяна се от лакомото око на иманярите и като доцент се надяваше да открие в нея професорския си жезъл.

Персекта – хидалгото на града, без определена професия, беше роден философ с уста колкото врата и вратата зееше постоянно отворена. Тази негова дарба преди години щеше да му коства живота. Севдарина, изпаднала в умопомрачение, затисна устата му с възглавница, защото Симон продължаваше

да говори и на сън. Няя нощ Персекта едва успя да се измъкне от смъртоносната хватка и се премести да спи до края на света в другата стая.

– Във всяка лъжа има малко истина – каза Станил Въргалов, открил след пет века Америка. – Оставете го да се източава като акумулятор – намигна на домакинята доцентът и погледът му потъна в разголените гърди на напращият Севдарина. – Моята грешна особа също се е скитала по света – преглътна глада си Станил – Египет, Италия, Мароко. Но взема ли и аз да разказвам, намират се критики, скачат, че си измислям. Пък жените... Ах, жените! Погледнете от другата страна на луната и повярвайте на човека. Вие сте семействи, нали, от десет години, а Персекта е пътешествал преди да ви срецне.

– Значи бедният дървен философ, дето от пет минути ви се пише за приятел, има право свободно да се мотае из Непол с два кинта в джоба и с някаква неясна професия, да посещава луксозни ресторант и да беседва с известни световни личности? Това е абсурд.

– Абсурдът си ти. Зная аз, Рогатият е решил да убие вярата ми в идеята, в паранормалното. Това правиши, мила моя, от рождение! – на-меси се Персекта. – С достойнството на ранен звяр аз, Симон Персекта, известен по света като Вторият Леонардо, се завърнах да умра на спокойствие в родното си място. И умрях. Умрях приживе. Ожених се за тебе – стегнах си врата с из-хабена стара хавлия.

Но това е метафизична тема, това е тъмната страна на Луната и не искам да занимавам професора, да де, доцента. Скоро ще стане професор. Просташики е да говорим за нашето скучно битие. Интелигентните хора беседват интелигентно. По тази формула затварям страницата Италия и насочвам кораба към Егейско море. Ловят на калмари. Няма по-вълнуващо представление. Бях на седемнайсет, сега съм на шейсет и седем. На седемнайсет, когато избягах от дома.

– Не лъжи човека. Вчера каза на доктора, че си бил на петнайсет.

– Скъпа моя, сигурно си хванала свински вирус – с изненадваща обич даде отговор Персекта. – Нашият доктор лекува овце и говеда. Нека той ти постави диагнозата. Бях на седемнайсет. Избягах от дома и моментално се качих на „Клио Клио“ – кораб от Аржентина със странното име „Клио Клио“. На пристанището срецинах Господ, облечен като италианец. В училище не си губех времето – общих да заучавам фрази на френски, на испански и на италиански. Успях да се разбера с Господа, който яде макарони. Трябвало им момче за четка и за парцал. Спазарих се да чистя черва от риба, кучешки лайна и нужника на капитана. Въобще – да върша всичко черно, гадно, вонящо, само и само да стигна до Аржентина.

– Симоне, скъпи, защо криеш от жена си, че си бил в Аржентина?

– Тези неща се показват на хора, които те слушат с наслъзени очи. С теб може ли да се говори за море и романтика? Не може. Нямаше и час, стъпих на палубата и ме хванаха за работа. Минавах за яко момче. Бях кадърен хлапак. Слагах в джоб много народ. Знаех, че не само с ум, но с ума и силата – взети заедно, младият човек може да стигне до заветната цел. Капитанът още на седмия ден ме извика: „Mein Knabe, много съм доволен от тебе. Ще те пратя отгоре на въздух. Да се учиш.“ Минаха три седмици, добре помня, капитанът пак ме повика: „Доволен съм, много съм доволен, момче. Ти ги смая, ти им разказа играта на лентите как се работи на морски редут. Какво не можеш да правиш?“ Да раждам деца, отцепих аз и капитанът

щеше да се пръсне от смях. Наистина щеше да се пръсне, защото мръснът тежеше сто и шейсет кила без шапката. Корабият готвач делише яденето на три – едната трета за капитана, двете трети – за екипажа. Екипажът беше интернационален – двама с фесове, трима – без, един сърбин, един българин, освен мен, италианец и още дузина, които криеха националността си. За обяд сядаха отделно. Отделно слизаха на брега. Сънуваха кошмарите си отделно.

– Кошмарите от калмарите – прекъсна го римувано Севдарина и започна да пържи кюфетата. Стаята се изпълни с мирис на карантния и доцентът с мъка преглътна глада си. Погледът му се премести от гърдите й на телфоновия тиган.

– Капитанът не можа да се пръсне – продължи невъзмутимо Персекта. – Но тъй като беше единственият немец на кораба, рече по немски – ние арийците много обичаме да ни

учил френски. Немския не го обичах – айн, майн, зер гут. Френският ми звучеше като обяснение в любов – мон ами, мерси мадам. Нали бях и на тия години. Нервозните кюфета станаха сочни, дебели, но жестоко люти, как не ги опитах – капитанът започна да се дави още от първата хапка. Отначало почвервя с цвета на зрял домат, после посиня с физиономията на отлежал патладжан. Цяла вечер гаси пожарите в устата си с вино и повтаряше: „Доведете ми онова копеле! Ще го убия!“

По изгрев, за да остана жив, ме съмъкнаха тайно в Пирея и корабът се отправи към Аржентина.

– Значи не си ходил в Аржентина – доволно се ухили Севдарина и сложи на масата чиния с дебели и апетитни кюфета.

– Тогава – да. Сега слушайте! Капитанът немец, дебел швайн, изгуби добра си моряк, като ме изгони заради нервозното кюфето.

Светът се беше извъртял и уважението към търсачите на приключения удари в нулата. На пристанището в Пирея се прекръстих и се проклех за лютия пипер, но в същия миг видях – животът с осанката на Аполон стоеше усмихнат пред мен. Отърсаха палтото си от полепналия осил – спах в една нива край града, и поех към новите географски ширини.

– Калмарите, моряко, калмарите, къде отидоха морските дарове? Не ти ли е жал за тях? – успя да го прекъсне Севдарина. – Отивам да си купя цигари, някъджа да иска нещо? Наслушах се на един и същи рапсодии, окурканни по ожуркания начин. Питайте го, защо му викат Персекта, когато си е просто обикновен всенайско с кошничарското име Симон. Баща му искал да го кръсти Симеон на неговия баща, но попът бил прекалено пиян, с пиян почерк отбелязъл в кръщелното Симон. Родителите не забелязали грешката и в общината го записали със събрканото име. Вие, господин доцент, ако имате търпение, слушайте го, аз нямам. Вземете си от кюфетата, не карайте само на ракия, защото могилата ви ще буреняся.

– Проклета жена – отпи от чашата си Персекта, – но я бива, по дяволите. Без нея живо ти ще бъде Синайска пустиня. По-добре спиралите на змията в пъська, отколкото сам – казва Лангстън Хюз, цветнокож американец. В един спор, назад в миналото, направих на обезяна учителя си по география. Обезяната – на руски, на български – маймуна, твърдеше, че остров Тамбуку не съществува на картата, а само в книгите на писателя Марко Марчевски. Бях прекалено цапнат в устата, защото много четях. Не изчаках да си поеме въздух противника и казах на босия по разум и знания – може да сте учили висше, но вие, но вие, другарю учител сте на няколко персекта от моите знания. „За какви секти ми говориш? – изрева страшно географът Кандулков. – Вън от стаята!“ И започна да ми викат Персекта и тъй Персект досега. Севдарина научи кръщелното ми име едва, когато отидохме да се бракуваме.

– В магазина видях, че са докарали калмари. Сирени не видях. Мон ами, кого ще целуваш сега? – Севдирина се беше завърнала.

– Ще стигна и до тях. Така, господин доцент, шлях се цял безработен ден из Пирея, спах в сламата на оскубана от говедата нива, намерих трънки по синура, тръпчивото не те храни, а стяга устата с менгеме. На втората заран със залепнал език и стомах легнах да гладувам на осрана от гларусите пейка. Гледах – около мен обикалят затълстели кучета. Опред – кучета, отзад – кучета. На тях им подхвърлят комат. Протягам ръка, за мене няма. Наритах едно куче, дребно и зло, взех му филията. Пръкна се от преизподната някакъв гърбушко, намери камък и го хвърли по мене. Заболя ме, но си осигурих спокойствие за стомаха. Тръгнах да търся пак и виждам хора, читат към пристанището. Дърпам един за ръкава, друг хваща за крачола. Какво става? – питам аз дебелака в навалицата – същинският мой капитан. Човекът няма въздух, тича и трополи като

готвят български манджи. Искаш ли да опиташи? Зная, че българинът се разжда научен, но е мързелив. Ти си изключение. Още сега върви в кухнята и кажи на оня проклет циганин от Падуа, дето ми готови по ескимоски, да стои до стената наказан и да гледа, как се пекат нервозни кюфета. Нервозни кюфета ядох във Варна. Всяка нощ ги сънувам и от вкусния сън ме боли стомахът. Виното без тях ми изглежда болnavo. Какво ме зяпаши, бе-е-гом!

Мога ли в такъв важен момент да загърбя страстите капитански? Повиках на помощ скъпия спомен от магните на баба ми. Тя меси кайма, размахва костеливи ръце като вещица, а ние хлапетата обикаляме около масата и си грабваме по една стиска сурво месо. Голяма вкусотия.

Ударих поклон до земи и хукнах към кухнята. Италианецът не ме любеше, но за мое учудване, без съпротива си измири с ръцете. Застана до стената да гледа как се провалям в алхимиета си. Наля си чашка вино от запасите на капитана и замляска, за да ме дразни.

Моето бъгство не се планира с една дреха на гърба и с пакет цигари в джоба. Бях натъпкал мешката на баща си от военното мързелуване с какви ли не мизерии – джобно ножче, торба тютюн от Чер пазар, запалка, шишенце бензин, огледалце, машинка за постригване – подстригвах с нея екипажа и си докарвах допълнителна манджа, джобен часовник от моя свидлив дядо, ножица цяла педя – опасно оръжие, фланела за студени дни, конци, изтеглени от дъгата, игли за шиене, копчета за панталон... Списъкът е дълъг, но не знам как ми дойде на ума да взема – машерка, чубрица и лют пипер, сладките мои подправки. Омесих каймата, натрихът носът с миризми от полето, натупаха си повече лято, знаех ли колко е лято – генерална грешка. И подгрях скаратка. Но преди да дам път на скаратата, поемах чувал въ

слон, спира се без душа и шепне – излязоха калмарите.

– Хванах ли те сега – плесна с ръце Севдарица – как научи гръцкия за един ден и се разбра с човека?

– Не го научих, но го схванах – запази хладнокръвие Персекта и продължи: – На пристанището пълно с народ. Носят кошове, кошници. Двама мъкнеха нещо като панер, но огромно. В него можеха да легнат четири души. Аз се мотаех с мешката на гърба. Намери се целунат от небето човек – добър грък между гърците. Може да е бил и византиец, но ми разбра положението, тикна ми плетено кошле в ръцете – да не стърча като репей в нивата. Нацедих се в една от лодките и поехме. Дадоха в ръцете ми гребло, седнах на мешката, гребем, гребем. На двеста метра, не повече, от брега, всеки си пуска кошлето, закотвено с въже и с камък на дъното. Пропуснах да спомена – в кошлето имаше завързана за задния крак жаба.

– Сега ще научим как щъркелът трaka по италиански – изкикоти се Севдарица. – Кажи, мое мило съкровище, на господин доцента, по какъв начин донесе нещастната жаба от България в торба с чубрица и лютив пипер.

– Няма да ме ядосаш, жено. Моята интелигентност не ти позволява. Жабата е за примамка. Калмарът я вижда, прегръща я с пипалата си. Ти чувстваш как никой долу дъвче въжето и теглиши. Теглиш веднага, иначе калмарът пуща жабата и бяга през глава. Човекът зад мен вика, но не разбира:

– Дево Пресвета, сирена! Извади сирена! Вижте, жива сирена!

Ние ловим калмари, човекът си хванал сирена. В началото не можах да повярвам. Гледам – и тъй, и тъй – сирена.

– Сирена за Карлуково – каза Севдарица. – Докторите там, Господ здраве да им дава, и те не са много с всички си. Ще им бъде приятно да те слушат. Но освен, че си луд, боледуваш от злокачествен мързел.

– Погрешно завъртя руля. С господин доцента се разбрахме да копая на могилата. Плащат за шест часа по десет евро. На мен – петнайсет. Пет за интелигентност.

– Зная те до болка с каква интелигентност си разточаваш баницата. В тавата замесваш митологии и спомени от бъдещето – Севдарица беше учила история две години в университет.

– Истинска сирена. Изглеждаше на три – четири годишно дете. Човекът каза да не се заблуждаваме, съществото е на шайсет години. Сирените били деца до сто години. После живеели още шестстотин години. Господин доцент, това е самата истина. Глупациите, разбира се, не искаха да повярват. Някакъв рибар преди не знам колко време им отровил мозъците да се съмняват. Прикачил рибешка опашка на захвърлено бебе удавник, сложил го на сергия и измъквал пари от населението. Разбрали далаверата и му преместили сергията в затвора. Сирената си беше съвсем жива, момиче беше. Сега Севдарица ще ме навре в тесния търг и ще извади въпрос с повишена трудност – по какво съм разбрах, че е момиче? По същото, от което разбрах, че Севдарица не е мъж. Другите двама рибари почнаха да спорят нещо и без интуиция загрях, че се уговорят да продадат бедното същество на зоологи убийци, ясно чух думата зоолог. Момичето сирена сякаш усещаше опасността, притискаше прозрачните си длани една в друга и гледах как се молеше. Казах ви преди малко, силен бях за възрастта си, сретах тримата гребци, хванах греблата и поех навътре в морето. Стигнахме донякъде, брегът едва се виждаше, взех детето на ръце и без да си измислям, съществото ме прегърна, притисна се в мене, плесна с опашка и полетя към водата. След малко се появи на повърхността и ми помаха с ръка. Върнах лодката на брега. Там ме чакаха изританите рибари. Сами разбираате какво можеше да ми се случи. Натовариха ме в безсъзнание на първия кораб. Корабът ме отнесе в Аржентина. Има още много да разказвам, но, господин доцент, останалото ще го чуете при могилата. Обещавам ви – ще ви направя професор. Дано спечеляня някое друго евро в повече. Домъчняло ми е за моята сирена. Сигурен съм, че тя от много години ме чака там. Готов съм да се удавя за нея... Севдарица, не се цупи, ами донеси другата бутилка!

Янислав ЯНКОВ

Христина БОРИСОВА

Дора ЕФИМОВА

**Диана
СТЕФАНОВА**

* * *

Открий това лице!
Уморява ме пътуването през мъглата.
Вали. Всъщност ние всички
единакво тъжни сме в себе си.
Кажи, защо мълчим смутено
щом и Светлина и Бездна сме?!
И какъв е този невероятен страх от другия,
а всъщност в себе си го носим ние.
Открий това лице!
Изтича топлината ми в пространството
и покрай теб
Не обидих никога това, което е в пръстта
и над пръстта – единствено най-искрено
земята ме обича.
Усмихвай се ръцете ми – вечерен здрав
и зазоряване...
Открий това лице!
Преди да се търкулне залеза,
докато съм будна
и не е залязло времето в очите ми!

* * *

Над водовъртежа на мрака,
над това хаотично потъване,
се издигам.
Бог, олтар ли е за мен тишината?
Как свято коленичи кръвта ми
пред огъня,
пред истинския огън.
И аз пристъпвам - меко сияние -
светещи устни.
Целувай ме много дълго
и още, и още.
Не питай за минало, настояще и бъдеще;
сляпа, глуха сега съм за всичко;
слух, очи движение съм само за теб.
Кажи докога неуловима
като въздух да бъда.
Като въздух ще светя,
но и защо тъга осветена съм?

* * *

Колко пътища извървях -
световни горчили и радости
пируваха в мен.
И роб и стряха им бях...
Но веднъж толкова дълбоко
слязох в себе си, че се изгубих.
Сега обикалям
пътищата на душата си
с надеждата,
че все никога ще се намеря...
Няма да бъде нужно
да ви разказвам къде съм била -
всичко, до най-малка подробност,
ще бъде отбелязано
на житейската карта на лицето ми.

* * *

Сърцето ми
измисля си разни смешни истории
и е най-лудият пумпал в кърга на дните.
Сърцето ми
като оня смешник от цирка
разсмива публиката си,
а тя възторжено ръкопляска
на поредния житейски номер.
И умира от смях и се ражда от смях.
Купува си смях във аванс.
А този, заради когото боледуваме,
този, когото търсим, за да разчистим
сметките си,
живее под нашата кожа.
Изглежда така сме устроени,
под един покрив
с враговете си да живеем,
от един хляб да ядем.
И вместо да оставим трохите
на мравките -
правим войни между себе си.

С ДЪХ НА ЛЮЛЯК

По моста ще премине моят път,
но дълго ще се вглеждам към реката.
Минава Осъм, вдига се снегът
и с люляците идват чудесата.
Ухаят и над стихналия град
цъфтешето минава като шепот.
Не го погъльща падналият мрак –
надига се и стига до небето.
Залива хора, къщи и коли
и носи се на лилави талази.
Когато месец май навън шуми,
не се повтаря пролет като тази.
А Осъм все нататък ромоли
и дъх на люляк носи надалече.
Остава Ловеч с обич да цъфти
в прегръдките на люляка си вечен.

НА ДЪНОТО СТОЯ

Не се заглеждай дълго във очите ми –
опасно е. Дълбоко. И е тъмно.
А тъмното отглежда страхове
и после, с тях, вървенето е стръмно.
Не пазя във очите си небе.
Небето ми потъна и кротува
пак там, където никой не краде,
но как се стига, дълго се умува.
Не святкай със фенерче, не търси –
вървяната пътека е покрита
с износени от времето следи.
За невървян от никой път попитай.
Намериш ли го – стигнал си целта
с ключа, за който има я вратата.
А аз съм там – на дъното стоя,
в очите си, където дълго чакам.

ЕСЕННА ПОЛЯНА

Таралежова и жълта – нарисувана.
Топлината още пази във прегръдка.
Но си тръгват и се разпиливат дните й,
а медът, останал, подгорчава гълтката.
Още в цветя проглежда за да помни
как се спускат от високо птиците.
Как протяга се и хваща, и ги пуска
в полета им прекосил зениците.
Не изпраща. Още се надява
да ги върне за последна песен.
Но кръжат и претъркалят залез
над поляната окъпана във есен.

БОЛЕЗНЕНО ЩАСТЛИВА

Не знаех, че от щастие боли.
Усещам как сърцето ми препуска.
Незнайно как успя, но ме откри
и нежност към лицето ми заспуска.
Каква ли жажда мъчи твоя дух,
в каква пустиня ходиш в изнемога?
Не те познавам, твоя глас не чух,
но трепетно да чакам вече мага.
Не ме събуджай. Нека продължи
омаята на сладката магия,
която ти за мене сътвори.
Със жадни мигли този сън ще пия.

ОБИЧАЙ МЕ ТАКАВА

Обичай ме такава!
Истинска, като деня и нощта,
с преливащи морски вълни в очите,
ジョンгираща между пролетта и есента,
търсеща своя звезда сред звездите.
Взривяваща секундите в експлозии,
балансираща плюса и минуса с везните.
Любеща, тръпнеща, без илюзии
стопираща леда с огън – доброта,
въглен жив от гореща жарава,
незагаснала в мрака искра.
Искай ме! Обичай ме такава!

НЕКА МЕ ОБИЧА

Боже мой, той ме обича!
И всеки ден ми го казва.
Аз съм нежно кокиче –
скрито в мъжката пазва.
Но да му кажа не смея
за любовта си опасна.
Нестинарка в мене живее
и пали огньовете страсти!
Танцува върху жарава,
в очите ѝ пламъче свети.
След нея само пепел остава
и обичта на боговете.
А отпивш ли от сока
на червените ѝ устни,
роб си до старост дълбока
на любовта ѝ изкуства.
Боже, нека ме обича!
Такава – истинска и дива!
По дяволски различна!
По ангелски красива!

ПРОЛЕТТА Е МЛАДА

Със усет тънък на жена
и с мартенските си капризи,
пристъпва нежно пролетта,
разпуска резедави ризи.
Земята събужда за живот
и сълнце в косите заплита.
Изпраща в Космоса любов
и песента ѝ зънка литва.
А там, до старата ограда,
любовна двойка се целува.
Вижте пролетта! Тя все е млада!
В кръвта ѝ лудо страст бушува!

НЯМА ВРЕМЕ

Няма време за тъга –
просто няма време.
Искам век от красота
и любов – споделена!
Няма време за суета
и за злоба – също.
Радват ме дребните неща
и вкуса на същът.
Няма време за губене,
за сълзи и рани.
Искам време за влюбване
и светлина да остане!
Искам от ранни зори
и до късно нощем –
общич навред да цари,
доброта и още, още!..

КИРИЛ ГРИВЕК – ВЪЗТОРЖЕН ПЕВЕЦ НА МОРЕТО

д-р Радка ПЕНЧЕВА

Писателят Кирил ГРИВЕК (псевдоним на Кирил Илиев Добрев) е роден на 10 юни 1896 г. в гр. Варна. Произхожда от семейство на търговец, баща му е имал склад за дървен материал. Завършил е френски колеж „Св. Августин“ в гр. Пловдив и Виши търговски науки в гр. Берлин.

През 1923 г. след завършването на следването си се завръща във Варна и намира града доста западнал. Това се дължи главно на факта, че пристанището на града вече не товари жито от Добруджа, завзета от Румъния след Първата световна война. В национален машаб София ползва пристанището на гр. Бургас, защото е по-близо със 111 км. от това на гр. Варна и плаща по-малко навло на железните за превозване на товари. Кирил Гривек заедно с още ентузиазирани варненци решават да основат сдружение под името Дом на изкуствата и печата, което да организира културния живот на града. Уреждат се т. нар. художествени понеделници – три пъти в месеца – като един от тях е голям понеделник, а останалите са малки понеделници. Поканени са редица музиканти и театрали – четири концерта изнасят Христина Морфова и Людмила Прокопова, гостуват Саша Попов, Московският художествен театър и мн.др. Така се раздвижва културният живот на града. По-далечната цел на това сдружение е да се изгради и зала, която да се ползва за културни цели.

Кирил Гривек започва литературната си дейност със стихове, които публикува в различни вестници и списания. От това време са и познанствата му с много български писатели. В редакцията на сп. „Всеобщ преглед“ се запознава с народния поет Иван Вазов. С него се вижда и по-късно през годините до смъртта на Вазов. От гр. Варна е познанството му и с Йордан Йовков, който учителства по това време там. Осьществяват няколко срещи. В една от тях той пита Йовков защо не напише нещо за морето, а писателят му отговаря, че е планинец и не усеща морето, така както го усеща той – роденият на брега му. През 1932 г. Кирил Гривек напуска гр. Варна и отива да работи като чиновник в Дирекцията по печата, която е в състава на Министерството на външните работи и вероизповеданията. В книгата му „Страници на един живот“¹ намираме някои данни за живота му. Ценно за нас е неговото признание: „Веднъж флотският офицер Сава Иванов, енергичен културен деятел, гл. редактор на списание „Морски говор“, ме срещна и ме покани за сътрудник. Поиска ми някакъв морски разказ, оплака се, че нашите писатели са съвсем чужди на морската белетристика. Написах разказа „Лоня“ и му го пратих, той веднага го помести. След това написах „Ястреб“, по-голям разказ, който обаче остана непубликуван.“²

От същата книга научаваме и за познанствата на К. Гривек с други наши писатели и културни дейци – Елин Пелин, Антон Страшимиров, Христо Смирненски, Кирил Христов, Константин Константинов, Александър Балабанов, Димитър Подвързачов, Д.Б. Митов, Асен Златаров, Н.О. Масалитинов и др. Гривек е стопански съветник в Министерството на външните работи. Когато е отпечатан разказът му „Капитан ван Берген“ някои колеги го поздравяват, а други гледат с насмешка на литературните му занимания. Както той казва, сред дипломатите не се е ценяло заниманието с художествена литература. Затова Д.Б. Митов, на когото сътрудничи

във в-к „Литературен глас“, му препоръчва псевдонима Гривек и той го приема.

След 9 септември 1944 г. Кирил Гривек е съкратен от Министерството на външните работи и става книжар.

Творчеството на Кирил Гривек не е голямо – автор е на писки, една стихосбирка, няколко сборника с разкази и два романа. Предвид темата нас ни интересуват неговите творби, посветени на морето. Те са сборникът с разкази „Разкази на моряка“ и романът „Моряци“.

„Разкази на моряка“ излизат през 1936 г. и са издание на в-к „Литературен глас“. Книгата включва седемдесет разказа със сюжети от живота на моряците и хората на брега. Сборникът се открива с разказа „Ястреб“, който ни прави съпричастни към живота на младо момиче, на име Ястреб, дъщеря на възрастен рибар. Тя живее като волна птица на брега и морето е неин втори дом. Има нещастие да се влюби в млад мъж, който е отишъл на почивка и търси развлечение без обвързване. Ястреб разбира това и обръща лодката с любимия си и неговата годеница. Основният мотив в този разказ е любовта. Този мотив се среща и в други творби от тази книга. Например в „Лоня“

младо момиче, дъщеря на фабрикант, се влюбва в Нил – чужденец от далечна южна страна – и избяга с него. Но основният мотив в този сборник си остава живота на моряците – на вода и на суша. Така в „Капитан ван Берген“ смелият възрастен капитан след корабокрушението на поверилия му кораб сам слага край на живота си. Той не може да се примиря, че е загубил поверилия му кораб и се удавя в морето.

За да пресъздаде художествено живота на моряците, Гривек си служи с нов за времето си метод – фантастичното. Загадъчността, необяснимостта, невероятността стават основни елементи в тези разкази. Читателят се въвежда в един странен свят, чудноват, където изненадите са нещо обикновено. Това се дължи на факта, че авторът не е професионален моряк, че морето за него е чудна страна, в която звуци „дяволска симфония“. Според един от критиците на книгата му – Добрин Василев – с фантас-

тика са изпълнени разказите „Капитан ван Берген“, „Непознатата“, „Възкресение“, „Геният“, „Лейтенант Стамов“. В разказите на Гривек „морето присъства като съдба, като неотменим житейски жребий, ясно определена среда и място за действие на героите“³. В това отношение разказите „Капитан ван Берген“, „Възкресение“, „Моряшки бал“, „Последният рей“ са образци за морска белетристика. Подобни мисли за „Разкази на моряка“ споделя и литературният критик Д.Б. Митов.⁴ Той напомня за големите маринисти в световната литература – Пиер Лоти и Клод Ферер. Българската литература изостава в морската белетристика. В изкуството вече са се появили картините на живописца Марио Жеков, а почти едновременно с тях се появяват и разказите на Кирил Гривек, който със същата виртуозност описва морето. „Три са стихиите, които вълнуват душата на моряка – съдбата, морето и жената.“ Тези стихии лежат в основата и на книгата на К. Гривек. Д.Б. Митов набляга на липсата на социални мотиви в разказите му, в тях не се описват

грозните страни от моряшкия живот, за да се пресъздаде неговия чар. Авторът е повече живописец, той се увлича повече от външното, защото негов герой е морето. Той не се вълнува от баналното в живота, защото вечна е морската шир и другото няма толкова голямо значение за морето. Писателят се интересува от человека като функция на морето. По-индивидуализирани в разказите му са образите на жените, понеже те се борят с морската стихия за душата на моряците. Затова е толкова трагична любовта на моряка към жената. Такава е

тя в „Лейтенант Стамов“ и „Малката рибárка“. В последния разказ морякът Стамен задоволява любопитството си към малката Лена и я изоставя. За него важи друг морал – той я изоставя и се спуска към морето, където може би ще срещне отново смъртта. Морякът напомня много своя господар – морето – и ние съкаш не можем да му се сърдим. Въпреки всичко жените тръгват след моряците – покорни, слепи и щастливи.

Разказите са написани с ясен език; писателят е майстор на фразата и сравненията, което допринася допълнително за доброто им въздействие върху читателите.

Третата книга на Кирил Гривек – романът „Моряци“ – излиза през 1938 г. в книгоиздателство „Вазова задруга“ АД. Това е един роман, изцяло посветен на живота на моряците. Разбира се, като по-голяма епична творба, жанрът позволява на автора да проследи житейските съдби на няколко герои и как тези съдби се преплитат с живота на моряците и на морето въобще. Действието се развива в морски град на българското море – гр. Варна. Главна героиня в него е Мира Житарова, дъщеря на фабриканта Житаров. Творбата започва с избирането на Мира за царица на красата, която има право да целуна победителя в дълго плуване. Това е Андрей Бреговски, моряк, завършил Военноморското училище. Двамата се влюбват един в друг и тяхната любов преминава през много препятствия. Семейството на Мира е против тази любов, защото смята Андрей за прост моряк, който не е подхожда. Семейство Бреговски са потомствени моряци и притежават няколко кораба ветроходи, с които извършват търговски плавания по Черно море и бреговете на Турция. Андрей има няколко братя, всеки от които управлява отделен кораб. Тесното семейство, което се вслушва в съветите на бащата – старият моряк Слав. Той отива в дома на Мира да я иска за жена на Андрей и получава отказ. Това се възприема много зло от Андрей, който мечтае да построи голям ветроход за любимото момиче. Но идва момент, когато пътуванията на железните и корабите спират и Житарови се молят на Бреговски да им докарат въглища за мелницата от турския бряг, за да не фалират. Условието от страна на моряците е едно – да дадат за жена на Андрей Мира. Житаров се съгласява. Времето обаче е неподходящо – старият Слав познава езика на звездите и ветровете и предрича буря. В тази буря оцелява само един от синовете му – Никола, а останалите загиват. Загива и Андрей Бреговски, викайки името на Мира в последните си минути. Това е накратко сюжетът на романа, в който са описаны и съдбите на още герои – семейство Житарови, Дора – приятелката на Мира, дъщерята на министър Бояджов и др. Мира и Андрей са главните герои. Симпатиите на читателите са определено на тяхна страна. Андрей

е млад, красив и кадърен моряк. За него пътуването по вода е каузата на живота му. Той е почтен, честен младеж, който разчита на себе си и семейството си; отказва на министъра да отиде да учи в Германия химия със стипендия и после да работи в адмиралтейството. Смята, че това трябва да постигне сам, а не по нещие благоволение. В духа на морската белетристика той е наистина в братски отношения с екипажа на ветрохода си „Странджата“ и всеки от този екипаж е в помощ на другите, когато са в беда. Всички се обичат, знайт съдбите си и си помагат като едно семейство. Това е показано особено добре в борбата с бурята, когато загиват всички.

Романът е написан увлекательно, чете се един дъх. Гривек използва чудесен български език, който съответства на динамиката на творбата. Вплел е и два от морските си разкази в него, от което действието не губи, напротив. Героите са индивидуализирани, помнят се дълго от читателите. Особено интересно е семейството на Андрей. Старият му баща е честен и благороден човек. Той пази години наред полица, която бащата на Житаров не е изплатил на неговия баща. Преди да отпътуват ветроходите, я връща, без да иска пари за нея. Парите ѝ получи само за извършената услуга. Честно и почтено момиче е и Мира. Тя искрено обича Андрей и скърби заради отказа на баща си. В края на творбата е безкрайно нещастна.

Литературната критика⁵ не приема единозначно романа. Търсят се недостатъци по отношение на описанията в книгата, но смятат, че романът е добър. Защото разказва истински човешки истории, описва живота на моряците такъв, какъвто е – с риска, на който са изложени, с опасността да изгубят и живота си, но да изпълнят дадената дума.

К. Гривек е автор и на сборника с разкази „Пламъци“, издаден през 1939 г. В него са включени 18 разказа. Тематиката е изцяло градска, разказват се различни истории, пресъздадени психологично вярно. Съврзани са с любовта или странни преживелици на героите.

С творбите си на морска тематика, с градските си разкази, Кирил Гривек е един интересен български писател, незаслужено забравен днес. Неговото творчество, както и спомените му в книгата „Страници на един живот“, заслужават нов съвременен прочит. Защото той е един от българските писатели, които скърбят с битовизма на прозата, един от тези, които спомагат българската литература да постигне ново, по-високо художествено ниво.

Писателят К. Гривек умира през 1987 г.

Библиография:

1. Кирил Гривек. *Страници на един живот. Спомени и среци*. С., Български писател, 1987г. 210c.

2. Пак там, с.128.

3. Д. Василев. „Разкази за моряка“. – сп. „Морски говор“, XIII, 1936г., бр.2, с.40.

4. Д.Б. Митов. „Разкази за моряка“. В: Писатели и книги, т.2., 1936г., с.178-182.

5. Д. Василев. „Моряци“. – сп. „Морски говор“, XVI, бр.4.

П. Пенев. „Моряци“ – в-к „Литературна седмица“, бр.5, 7 март 1939г.

Ст. Божков. „Моряци“. – в-к „Вестник на жената“, бр.752, 21.XII.1938г.

ЕЗИЧНИЦА

Погледът ти е все същият – всеопрощаваща личност. Откакто се засели тук, е закован върху заводските панели в никото – синя дълбокост, удобно настанена в наръфания от мъх камък, от която приижда натрошено на парчета минало. Разправия си е. Трябва там, зад слепоочията, да изстържеш наслонената патина и да прецениш заслужава ли си трудът...

Последна есен в гимназията и последен панаир под фуражка. На улицата нетърпеливо цвилят приятели. Добра баба си, но особена! Панаирите пък са прахосници, не обичат празните джобове. „Искат ни учебници по есперанто“. Как ми дойде наум, не знам.

Без колебание, щедро осребряваш училищната нужда. Лъжата е услужливо нещо. Наливам си чаша вода и пия – съвестта е суша в гърлото. За пръв и последен път го правя.

На сутринта се преструваш, че вярваш. „Помагалото се свършило и сме се почерпили“. В синевата ти прозира досещане за въртележка, летящи на възбог седалки и шеметни спирали от пъстроцветни писъци и рокли.

Старая се бронза да не прекрачва улея на буквите. Пестя го. Ласото зад слепоочията ми хваща друго парче...

От двете страни на пътното стъбло лозята са като разперени зелени филизи. Тук, там плезят език алпийски покриви. С теб седим отзад, а на капрата - половинката ти. Не знам защо го наричах така. Между него и ранобудните стопани вървят на конвойер „помага Бог“ и „дал Бог добро“. Приличат на заклинания за берекет, само че от мотиката, не от схема. За разлика от теб, той е дълбоко вярващ. Пред всяко начинание вдига ръка за кръст, съпроводено с шепотното „ти напред Господи, ние по теб“, Ти си различна. Не помня да си ходила на черква, на Задушница, не съм те видял да се молиш. В къщи нямаше къровава икона. Той, половинката ти, те смяташе за езичница, макар, че правеше най-вкусните козунаци в махалата. Въпреки това, ти стоеше винаги в южния ъгъл на сърцето ми, а той – по на север.

Пристигнахме. Антибиотикът за пръскане е моя грижа. Синьото в резервоара се ражда бавно, набъбва и щом се слее с небесния си близнак е готово. Спираш до мен със сноп ампутирани пичове под мишиницата и топваш пръст в разтвора. Дегустираш гъстотата. Но не можа да довършиш. Магнетофон с тракторни децибели подложи на линч зелената идilia. Ударните боботят, грохот. Разтворът се покатери върху устните ти, лицето се заоблачава. Не можех да те спра. Мераклия бях на една ламена рокля сред минаващите и клекнах в междуредието.

- Защо мърсите тишината, деца! Не са ли ви приятни славеите наоколо?

- Сложи си ги в престиликата и ги слушай в къщи – беше отговорът.

Мутиращата наглост принадлежеше на пихтиест тип, известен с наднормениete си амбиции към нежния пол. Не съм злопаметен, но заради теб след време му припомням изхвърлянето. Към обяд си тръгваме. Умората се стича по спиците на колелата, които също са умълчани, не тропоят като на идвани.

- Довиждане, лозе – отронваш на себе си. Гласът ти, обърнат назад, е като протегната просеща длан. Знам, че боледуваш скришом, без да се оплакваш, а даваш кураж на нас, здравите, сякаш го гребеш от болестта си. Сънцето напича. Чувствам пръстите си схванати. Въпреки че е под

панамена сянка, паметта ми трудно улавя нещо по-така...

Заедно с други близки отиваме с моторницата на кооперацията на дунавски остров, където лагерува овцефермата. Носим храна и бельо на половинката ти.

Едва го отиваме в гъсталасите, забулен с тюлено перде като арабски шейх. Комарите били като врабци.

„Освен трудодни трябва да ми се начисляват и кръводни“ – споделя той. От кръчмар се бе квалифицирал в овцевъд, само че стадото не се виждаше никакво. Изневиделица се пръква и председателят. „Не се притеснявай, шефе, сега ще дойде стоката, възпитал съм я!“ – успокоява го нашият човек и вади от презентов чувал кръчмарски грамофон и торба сухари.

Земеделският марш гръмва из върбала-ка. Овцете прииждат на тумби и се редят на опашка. Председателят е обезоръжен, но не се предава:

- С Интернационала ще е по-добре. По-идеино е!

- И повече мляко ще пуснат – вмъкваш ти.

Схванало иронията, началството изчезва, размахвайки над главата си като пръпорец шумнат клон.

Есента нашият човек се прибра и заляжа... Неизбежното се случи в топъл следобед, като в приказката за болната жена, чийто мъж... Седях до леглото му, а ти изчезна незнайно къде. Свещта припукваше, аз пътувах... Пътища и пътеки по лицето му, колкото щеш. Кого ли не срещнах – откачения бирник с револвера, обърнатия камион с руските войници, жребеца, дето ме ухапа и той преби, сватби и манифестации, на което ме водеше. Теб те няма и няма. Пак езически номера и приумици. „И доброто, и лошото, всичко е грижа на тази земя и все дълбае“ – заекна свещта вътре в мен. Настръхнах.

Докато мисълта и сетивата ми тревожно сърфираха сред категориите реално и свръхестествено, вечно и временно, епидермално усетих присъствието на вечността, дошла като полъх за новия си поданик и го отведе на адресната му регистрация в безкрай.

На гребена на мистичната вълна се появи Богородица. Появи се на отворения прозорец ритуално бавно и изчезна. Преди да се срина окончателно, чух твоя глас: „Митко, излез да срещнеш баща си! Пусни го, Господи! Молим ти се и двете“.

Надигнах се с усилие върху покренили се нозе и погледнах. С иконата в ръце, ти стоеше обръната на запад. Там някъде виждаше Драва.

Бронът в бурканчето свърши. Огледах за последно надписите, които сега се очертаваха ясно и четливо под снимките. Е, побърхихме си. След празника, след Великден ще довърша и оградката.

Александър АЛЕКСАНДРОВ

**Живка
БАРОВА**

ОЩЕ СЪМ ХУБАВА

Погледни ме –
още съм хубава.
Утаени в очите ми
спомени
странны блестят,
притаена в тихата есен,
още съм хубава,
като залезът, който прегръща
накрая денят.

И косата ми –
още е руса,
като буйни житни поляни
люлей я гърбът,
снагата ми знойна и зряла
още погледи мами,
че най-апетитен изглежда
през зима плодът.

Погледни ме –
още съм истинска,
аз съм жената, в която
се влюби преди,
след години до твоето рамо
още съм хубава,
ти просто главата вдигни
и ме погледни...

ПРЕРАЖДАНЕ

Загубих душата си
по пътеките стръмни
към рая.
Бях сама.
Бях с теб.
Къде съм сега –
не зная...

А утре, когато
изгревът сънен
пристъпя,
аз звезди
ще броя
и пак ще съм
на кръстопътя.

Поругана и свята
като църква след
вандалска кражба –
без душа
и сама,
със сънцето
ще се прераждам.

СЪЛЗА

... на моето момиче

Плаче нощта.
И аз съм сама,
на хиляди мили далеко
от моята красива,
добра дъщеря
и съвсем, съвсем не е леко
да виждаш детето си
само в съня,
ръцете ти празни да страдат,
огромна, гореща,
горчива сълза
в прегръдката празна
да пада...

И все замъглена
да е нощта,
денят като влак да се влечи,
най-солена и тежка
е тази сълза –
майка за рожба
да плаче.

*Февруари 2016г
Мама*

ВЪПРОС НА СВИКВАНЕ...

Не крещя, не моля
и вече не плача –
на теб оставям
тази привилегия,
когато сънцето
клони на запад
самотата пак
е временна с елегия...

И искам аз

да съм бездомна в здрача,

по улиците тихи да поема,

звездици да си

набера в ръката,

да вдишвам бури,

гълъб да си взема,

с липов цвят

да украся косата

и все така самотна и унила

към безкрайността

тъгата си да влеча

и да вървя към

нечия закрила,

към нечие

смущаващо повикване ...

Така и не можах
аз да приема,
че самотата е
въпрос на свикване...

РАЗХОДКА

В априлския ден
на студената пролет,
загърната в шал
вървях през града,
душата разголена
искаше полет,
а разумът бе
скован от студа.

Не можех да тичам,
не можех да виждам,
ресниците станаха
бели стрели,
преди да замръзнат
очите ми живи
родиха последните
топли сълзи.

Вървях под ръка
със студения вятър,
нахлупил ми шапка
от влажна коса,
зовещ и суетен,
вкопчил се в мене
като обречен
любовник в смъртта.

Къде ли отивах
вече не знаех,
вървях без посока
в познатия град,
а може би търсех
пътека към рая,
зашто изгубен бе
пътят назад.

В априлския ден
на студената пролет,
вървях през града,
загърната в шал,
душата бе луда,
разумът хладен....
Дано никой
не ме е познал...

СРЕДНОЩНИ СВЕТЛИНИ НА ИВАН РУСЛанов

Това е първият роман на **Иван РУСЛанов**, издаден от голямо и престижно издателство. Този факт е признание за неговия талант и креативност и надежда, че името му е вече разпознаваемо и ще продава успешно.

„Среднощни светлини“ е написан увлечено и стегнато. Погледнат структурно, той е всъщност сборник от четири новели с постоянни герои. Четох за амбицията на автора му да сблъска света на политиката и изкуството. Двубоят се е състоял, въпреки че към края на повествованието на преден план изпъкват вечни НРАВСТВЕНИ проблеми за отговорността, смелостта да направиш рискован, но отговорен избор, за любовта като панацея, даваща смисъл на живота, и за изкуплението, с което трябва да се плати полицата на грешките от миналото.

Русланов е хвърлил похвални усилия при разработката на занимателния сюжет и за правдивото и пълноценно разкриване на тримата централни персонажи – Анна,

Дамян и Владимир Фотев. Както и следва да се очаква най-обаятелен и значим е образът на Анна – положително прекрасната, честната и ранимата, която, подобно на Офелия, ще стане жертва на грубите нрави в милото ни отечество и ще се самоубие, точно когато трябва да спасява своята любов.

Дамян първоначално е сухар и практик, малък гений в молекулярната генетика, потъпкал в себе си призванието на писател, който е разкъсан между амбицията да бъде световно признат учен и нов Достоевски и който изкупва вината си към Анна, превърътайки се неуспешно в неин ангел-хранител, бягайки от съблазните на столичната суета.

Фотев е олицетворението на злото – префинен демагог и популист, гонещ стръвно облагите на успешната политическа кариера и готов по съветите на своя пиар Адриан да превърне всяка стъпка от своя живот в шоу и средство за качване на рейтинга си.

Исках Иван Русланов да е положил по-вече усилия при изграждането светогледа на Елена, за да не се възприема тя като необходимия резоньор и душеприказчик на Дамян...

Писателят безпроблемно печели симпатиите ни за Дамян и Анна, но въпреки съзлово-драматичния финал, оказващ нужното емоционално въздействие, аз не приемам романа му като категоричен успех в новата ни българска проза. Първо, тъй като темата, независимо от общо взето свежата си вариация, е вече позната и не носеща принципни изненади. На второ място – подозрително личи мемоарната основа на наратива. Няма нищо лошо преживяното в личния живот да стане

сюжет за роман, но все пак трябва да се спазва някаква дистанция, нужни са повече художествени прийоми и обобщения, за да се издигнеш над непосредствено изживяното, а не да караш своя алтер ego да пише автобиографичния роман „Свобода в окови“, който на всичкото отгоре завърши с хепи енд...

И трето – усещането ми от общуването със „Среднощни светлини“ щеше да бъде чувствително по-различно – в положителна насока, ако и авторът, и неговите редактори от „Хермес“ бяха положили малко повече усилия в стилистичното оформляне на текста. Смущава синонимната беднота в изказа на утвърден белетрист, дразни в съседни изречения да се употребяват постоянни и паразитни определения и обобщаващи характеристики от типа на „младата жена“, „младата писателка“, „младият биолог“, „младежът“ и стигнем до изумяващата конструкция „да поставям постановки в Народния“... Всъщност последната забележка я маркирам дежурно, тъй като и в други ревюта съм констатирал подобни недъзи и не съм сигурен до каква степен отговорният редактор – в случая Мартина Иванова, или самият белетрист са виновни за допуснатите слабости...

С това си мнение не зачертвам качествата на автора Иван Русланов и дори съм убеден, че книгата му ще се хареса на широката публика. Просто очакванията ми бяха по-големи и затова ще се въоръжа с търпение за следващата му книга.

Борислав ГЪРДЕВ

Иван РУСЛанов, „Среднощни светлини“, роман, 2016, изд. „Хермес“, отг. редактор Мартина Иванова.

МНОГООБРАЗИЕ НА БЕЛЕТРИСТИЧНИ ЖАНРОВЕ

Неотдавна излезе от печат книгата на **Румяна Шопова** „В опит да уловя съзицанието“, изд. „Матадор 74“, посветена на личността и творчеството на писателя Стойчо Божков. Изследването е интересно както с изчерпателната информация за дейността на самобитния писател, така и с интересната методология, съчетаваща класически подход към литературните факти и тяхното осмисляне в емоционално-оценъчен ракурс.

Румяна Шопова е родена през 1947 година в Тополовград, но израства в Стара Загора. След средното си образование завършила Висш химико-технологически институт „Проф. д-р Асен Златаров“ в Бургас и работи като инженер-химик в престижни предприятия в Пловдив и областта. Желанието ѝ да пише разкази,

стихове, исторически и литературни изследвания се поражда от ранна възраст и не я напуска до днес. За нея словото е свобода, магия и удовлетворение. Умело разгръща творческия си потенциал на литературното поприще и мнозина се възхищават на крехката ѝ и силна натура. Член е на СНБП от 2013 г.

Настоящият труд на Шопова отразява на първо място многообразието от белетристични жанрове, застъпени в творчеството на Стойчо Божков. Разкази и новели, очерци и интервюта, романи, беседи, есета – обхванати концептуално с цел да се изясни позицията на автора. А тя е колкото художествено защитена, толкова и гражданска ангажирана. Навлизайки в образния свят на Божковото творчество, авторката търси морални критерии и ги надгражда постепенно в система от ценности, основана изключително върху наследени от миналото духовни богатства.

Отразени са и изявите на Божков в поезията, без да се навлиза в подробно разглеждане на тази част от творчеството му. Основни пунктове в проучването са езикът като словесно богатство, но и като маркер на времето; съвременните и историческите проекции на битието; проблемите на нравствеността, хармонията и дисбаланса. Със забележителна прецизност е изследван речниковият фонд в част от творбите на Божков, за да се проследят корените на наследствеността и изненадващи езикови явления на границите между различни етнически общности. Това неизбежно

разкрива пред читателя нови културни и исторически пластове.

Колоритната атмосфера на Пиринска Македония е уловена и много достоверно пресъздадена чрез погледа на литературния критик. С лекота авторката навлиза в бита и нравите на други епохи и наред с художествените образи, коментира изтрити от паметта ни факти.

Румяна Шопова поставя остро въпроса и за духовната криза в обществото: отродяването, самотата и бягството от отговорността на живота; отчуждението от земята, от труда, професионалната и личностна деградация като масови явления в духовната сфера са симптом за началото на края на българската идентичност.

Без да напуска контекста на изследването, Р. Шопова прави тази така необходима връзка: литература – общество.

Интересно ядро в книгата е характерното за Божков търсене на отговори в сферата на недостатъчно проучени явления, най-общо определяни като езотерична. Особен интерес будят страниците, посветени на феномена Ванга, която писателят познава от детството си.

Книгата съдържа ценни обследвания в областта на ономастиката и антропологията. Макар и кратки, те водят до интересни изводи и поставят нови въпроси към най-неясните страници от историята на България.

Елена ДИВАРОВА

* Заглавието е от редакцията

**Радка
БАЕВА**

Тялото ми е все още тук,
но душата ми отдавна емигрира.
Спомням си – събра надв-натри
в куфара багажа си
и без да се обърне,
без да се сбогува
и без да съжалява
замина с първия експрес
от никаква случайна гара.
Тялото ми тук остана.
В него вече не съм Аз.
Явно взел го е назаем
някой друг - напълно непознат.
И живее ли, живее
в чужда кожа ден за ден.
До кога? Защо? Не казва.
Гледаме се като врагове.
Как да продължа? Дали ще оцелея
в тялото ми щом живее
някой друг - безкрайно чужд -
без душа, без спомен и без дух.

Есен е
кални пътеки
разбити павета
дъжд мърсни локви
в тях се оглеждат
замислени врани
и улични котки
между трамвайните релси
ръбести камъни.
Накъде са се юрнали
в това кишаво време
тези хора без шалове
без чадъри без шапки
защо са затръшнали
зад гърбовете си
сърдито вратите
на топлите къщи.
И те като мене
са се объркали
или побъркали
или нямат доверие
на синоптиците
и са помислили
че вместо есенен
пролетен дъжд
високосно вали.

Непрестанно вали,
безутешно вали,
без начало и край.
Плачат стъклата.
Не го чакай,
той няма да дойде.
Дори да го чакаш
не години – цял век,
дори да останеш
без сили, без дъх.
Да се превърнеш
в каменного момиче,
той няма да дойде.
Красивият принц
не идва никога
дъжд когато вали
нито по снежна пъртина.
И аз дълго така
чаках на живота си принца.
Вместо него дойде –
не в калиска - пеша,
брат му – просякът.

РЕЦЕНЗИЯ – ЕКСПРОМПТ

Людмила ГРИГОРОВА

На пръв поглед заглавието може да подведе. Защото книгата няма нищо или почти нищо общо с медицинското понятие. Просто нравът на автора го отрича дори с външността си: весел и засмян, готов всеки момент да каже по повод и без повод някой виц (най-често в стихове) и да те разсмее. Тази книга е забавна, книга-игра, но и това впечатление е измамно, защото зад лекокрилия стих и насмешката често се крие дълбока тъга. Както е в живота.

С този сборник поетът отбелязва своята седемдесетгодишнина. Присъства на честването ѝ в читалище „Пенчо Славейков“, чието ръководство организира мило тържество - да си призная, досега не съм била гост на такъв празник, обвлян с толкова неподправена искреност и задушевност. В него нямаше нищо помпозно, нищо показно - честването на юбиляря просто засвидетелства отношението на приятелите му към поета и човека.

Известно е, че да се самоиронизираш е особено трудно и не всекиму е дадено. А книгата само условно е разделена на две части: сериозна и иронична. Втората част, озаглавена „Ябълката на познанието“, е пан-иронична. Тя се състои от различни строфи: шеговити, хумористични, язвителни, сатирични и саркастични. Но и първата („Дунавски поет“) по звучене малко се различава от втората. По-скоро различието е в поетическия жанр. Втората част има по-лек, бих казала, „водевилен“ привкус, дори с елементи на албумна поезия. Има и „чисти“ епиграми. Докато стиховете от първата част на книгата, даже когато са на пръв поглед игриво-хумористични, съвсем не звучат оптимистично, защото поантата им обикновено нагарча. Тук тя има не толкова смисъл на обобщение, колкото изпълнява авторовата задача да „обърне“ съдържанието на творбата. Именно така стихотворението, онасловано с малко стряскащото заглавие „Интензивно отделение“, дало заглавие на целия лирико-сатиричен сборник, което започва като филтър със смъртта и с нейните атрибути:

**Уж бях на аудиенция
при Господ в Раја,
а ми намига Луцифер от Ада.**

завършва със същия мотив, но настроението е съвсем друго - меланхолично, печално:

**Поет съм в интензивно отделение! -
тук само Господ Бог и Луцифер
ме чуват,
че тихичко шептя
онуй стихотворение,
с което утре Лета ще преплувам.**

Стихотворенията от първата част се налагат главно със своя патриотизъм. Те са обединени от заглавието „Дунавски поет“ - Георги Драмбозов е роден в Свищов. Дунавът - Великата река, която минава през толкова държави - от Германия до днешна Украйна, тук е доминантна тема и образ, с които поетът се гордеет - те присъстват в много от поместните стихотворения. (Макар че авторът съвсем не си е поставил за цел да създаде свой географски регион в литературата, както толкова други писатели.)

Всяко стихотворение на Драмбозов носи в себе си различни елементи на вечната дума и вечното чувство любов с безбройните ѝ модификации, защото любовта е най-висшата проява на Живота, тя е неговото велико начало. Тя го създава, вдъхновява го и го осмисля. Затова няма,

струва ми се, поет, който да не ѝ е посветил поне едно стихотворение. И Георги Драмбозов не прави изключение, особено като имаме предвид неговата любвеобилност. Затова спокойно можем да наречем тази книга „любовна лирика“, макар че поетът я е нарекъл „интимна“, тъй като тя е наистина „химн на любовта“, която въпреки всички житейски премеждия се възражда като феникс от пепелта. Символ на вечното обновление в природата.

Един интересен факт: стихосбирката може да бъде жанрово определена и като като анакронтична поезия - тя възпроизвежда преди всичко виното и любовта. Но от друга страна обаче, ако я възприемаме като „трапезна“, незаслужено бихме стеснили смисъла ѝ. Защото тя изobilства с културни асоциации из областта на митологията, историята, философията и други сфери на човешкото познание, които заявяват категорично, че сетивата на поета са широко отворени към всички прояви на човешкото. С това богатство на възприятия и интонации - ту играви, ту печални, а най-често играви и печални едновременно, тази стихосбирка вписва лично негов си, неповторим щрих към творческия му портрет.

**Георги ДРАМБОЗОВ. Интензивно
отделение. Интимна лирика, Изд.
„Калисто-М“, С. 2015.**

**Димитър ГЮДЖЕНОВ,
Портрет на Емилия Малеева**

Георги ДРАМБОЗОВ

70

Аз пак съм Дон Жуан
и съм седемдесетгодишен,
и не в девича пазва бъркам, а в женска душа...
Жестоко време!... Всички рицари – излишни,
фалшив морал – с кого ли тук да съгреша?

Плътта е плът и пясякът
без жал за мен изтече,
потъна моят Станарел в отвъдния миманс...
Око съм хващал пак? – о, аз не вярвам вече,
но се надявам просто на последен шанс.

Последен шанс,
госпожо Прелестно създание! –
подканящ женствен жест,

случайно някак изтърван...

Възкръсва жаждата за прелюбодеяние,

възкръсва оня мъжки нрав на Дон Жуан.

И седемте десетилетия не са на вята!

– напук на старчески деменции,

на „Пирогов“,

аз вярвам: Не в отвъдното, а на земята

безсмъртие се вкусва само чрез любов!

СМИСЪЛ

И все пак струва си да се живее:
едно дръвче дори да посадиш,
зелената му кръв ще се прелее
в живота, който покрай теб кипи.

И ще усетиш пак, че има смисъл
да бъдеш тук, сред този хубав свят,
от суетливи помисли пречистен –
частица от божествен кръговрат.

След толкова тегоби и печали
на времето в безмилостния ход,
една косица детска да погалиш –
нима е малко за един живот?

СПОМЕН ЗА ДИВИ ЯБЪЛКИ

Минаваха през село балканджии.
Аз още помня кончетата дребни,
каруците с окъсани чергила
и грубите мъже със гърлест говор,
които във онез години гладни
разменяха пестил и диви ябълки
за кофа царевица или жито.

А ябълките диви със какво
ухание примамваха ни само!
На камък расли бяха те - тръпчиви,
чийто сок скрипеше между зъбите,
но струваха ни се тогава те
по-вкусни и от ябълките райски!
Осъдни радости на моите детство
със дъх на късно лято, който още
на устните ми сладостно горчи.

ПАМЕТ

За всичко идва ред да плащаши ти,
защото всичко после се завръща:
тъй любовта, отблъснатата преди,
след време ще потърсиш, ала късно.

И болката, узряла в нечий вик,
край който равнодушно си отминал,
в един неподозиран още миг
в сърцето ти ще трепне след години.

Добрата дума, дето си спестили,
ще тегне в гърлото ти като камък.
Трева прегазена зад теб лежи.
Тя също има безпощадна памет.

ПОЕТИ БЪЛГАРСКИ

С чела, белязани със жертвен знак,
политате от висина орлова
или, изпили чашата с отрова,
угасвате във самота и мрак.

Поети български. Една и съща
е болката, която ви коси –
с еднаква жал земята ви прегръща
и раните ви
майчински гаси.

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ
тел: 042/649-110 , 042/980-088, GSM 0888790135

Зам.главен редактор: Красимира БОЖАНОВА

Редактори: Румен СТОЯНОВ, Иван БОЧЕВ

Издател: НЧ „Даскал Петър Иванов“

e-mail: lit_glas@abv.bg

Интернет страница: literatureenglas.com

IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF

УниКредит Булбанк Стара Загора

Печат: „ЛИТЕРА ПРИНТ“ АД - Стара Загора

Не се връщат и не се редактират материали!

Аbonament - само в редакцията

Aхмет Емин АТАСОЙ

Роден на 16 май 1944 г. в с. Крепча, Търновишка област, България. Завършила СУ „Св. Климент Охридски“, специалност „Турска филология“, с втора специалност „Български език и литература“ (1968). През 1966 – 1968 периодично работи като литературен сътрудник в Радио София (БНР). От 1968 до 1989 е учител по български език и литература в родния си край. Няколко години е областен кореспондент на сп. „Йени хаят – Нов живот“.

През 1989 г. със семейството си емигрира в Турция. Нас tamp;нява се в гр. Бурса, където работи като преподавател по турска литература до 2005 г. Сега е пенсионер и се занимава само с литературно творчество.

Атасой е член на Синдиката на турските писатели и на Съюза на българските писатели.

Някои от неговите творби са преведени на английски, азербайджански, български, македонски, румънски и украински език.

Носител е на „Голямата балканска награда за поезия“ (Румъния), наградата на Академията за европейска култура „Орфеева лира“ за 2008 г. (България) и почетния знак „За дружба и сътрудничество“ (Руската федерация).

ПРЕДСКАЗАНИЕ

не съм нито ясновидец, нито гадател аз,
но мога да запиша в паметната си плочка,
че - както при всички - и моят земен разказ
ще завърши с едно изречение без точка.

БОЖИ РАБОТИ

Бог, като чудото на вселената,
създал мъжа с непосилен труд;
а после измайсторил жената,
мъжът за да я издигне в култ.

мъча се все още, като всички опаки старци,
да вдъхвам оптимизъм

в сърцата на младите,
че ги чака сурова битка

в този свят на чудаци,
където пеперудите са плячка на лешоядите.

МОЖЕ ЛИ?

трепета на очакването го изживявах често,
но никога – идването ти;
не изживях чудната наслада на тлението
сред нежни шепоти;
вълнението от досега с пътта ти гола
не изживях никога;
горещия ти дъх като струя с огнена вода
не изживях никога;
в туй пусто сърце на страстите пороя
не изживях никога;
чаканото признание „аз вече съм твоя“
не изживях никога.

може би никога ще дойдеш и аз просто
ще умра от радост,
но може ли да умре един човек, който
не е живял всъщност.

СЯКАШ

с най-смели замисли отивам при тебе
но като те наближа се паникьосвам
краката ми треперят езикът ми съхне
лицето ми сякаш
кръв оросява

ослепява ме блясъкът на лицето ти
звънът на смеха ти ехти в безкрай
и всички тайни в душата ми скрити
на целия свят сякаш
разгласява

искаш да ме плениш като самовила
просто ме желаеш, искаш да се слеем,
но аз решава ли да те докосна, мила,
ръката ми сякаш
се скъсява

ЗАБРАВА

в истинската любов всъщност забрава няма
обичащият любовта си не може да забрави
ти колкото и да мислиш,

чеси си ме забравила,
устата може да твърди,
но сърцето – едва ли?

ОТКАКТО СИ ОТИДЕТИ

откакто си отиде ти
седем мрачни календара изпрати стената
изпари се цвета на завесите ти
синьо жълти

кайсията седем пъти си смени премяната
и пчелите умни се роиха точно седем пъти

откакто си отиде ти
изчезна тънката линия в деновонощето
сезоните сякаш се превърнаха в зима
тази на витрината с усмивка на лицето
аз ли я измислих или някъде я има

откакто си отиде ти
в сънищата ми расте като стройна ела
свидната наша щерка неродена още
с лице като твоето същинска газела
и аз подлудявам в тези сънища нощем

откакто си отиде ти
очите на кухнята все тъй са сълзливи
холът – глух, гостната – няма,
спалнята – пуста
от чакане при мене през толков години
удължи се брадата на моята самота

откакто си отиде ти
сякаш аз дезертирах от самия себе си

Румен ПЕТКОВ, Музика

ПУЛСЪТ В ИЗКУСТВОТО НА ПРЕВОДА

По повод публикуваните напоследък книги с интервюта бих перифразирала, че в разговора се ражда истина. Най-общо погледнато интервютата всъщност са вид разговор, колкото непосредствен, толкова и целенасочен. Въпросите, които се задават от водещия, от интервюиращия, са обединени и подчинени на определена идея или тема. За мен тази насоченост прави от интервютата, макар и през призмата на субективността, особено ценен материал за духа на съвремието, за общите насоки и начини на разгръщане на съответната идея, тема. Затова с радост посрещнах книгата на Емил БАСАТ „Българо-унгарски двуглас“. Още повече, че самата аз съм изкушена от музикалността и особеностите на унгарския език и начина, по който той разказва за света, и, доколкото смогвам, следя преводите на българските унгаристи. Емил Басат е успял да направи интервюта с почти всички вече утвърдени и изявени преводачи от унгарски. Приятно ми беше да прочета как по-младата генерация преводачи се е развита и кое за нея е важното, кое е пулсът в изкуството на превода.

Книгата е от областта на постоянния интерес на автора към историята на културата на българското общество, изразена чрез преводната литература. Тя обаче е различна от двата тома от същия автор: „Преводът – лица и маски“. Тя са преводаческо-литературни анкети, докато „Двугласът“ в динамична форма дава представа за литературно-преводаческите нагласи и разбирания на преводачите за подбора и превода в областта на т. нар. „малки“ литератури и езици.

Получила се е жива картина за преводната унгарска литература у нас. Това се дължи на рамковите въпроси на автора и на умението му да изслушва внимателно отговорите на „героите“ си, та от тях да вмъкне допълнителен въпрос, с който да извлече непринудено ценна информация за творческия процес на превода, за мотивацията при избор на произведение за превод, за емоционалната страна на преводаческото изкуство.

За мен е добро хрумване на Басат да включи в интервютата въпроса за подстрочника. Днес за подстрочник при превод не се говори. Но при превод на поезия, а особено при превод от неиндоевропейски език като унгарския, подстрочникът се оказва полезен помощник.

Интервюирана са 12 преводачи. Тринадесетият преводач е Николина Атанасова, станала символ на връзката между унгарската и българската култура посредством превода на всички равнища – художествен, устен, филмов. Уви, тя се пресели в по-добрия свят малко преди Басат да я интервюира. Но заради специалното място на Нинка в българо-унгарския двуглас, авторът на книгата я е представил с оценките на българските преводачи унгаристи.

Трима от 12-те живеят и работят в Унгария. Двамата – Светла Късева и Тошо Дончев – са хора на перото, третият е

актьор преводач – Габриела Хаджикостова. От интервютата с тях научаваме много не само за процеса на превеждане, а за тяхната разностраница културна дейност, която като популяризира нашата култура в Унгария, поддържа здрави основите на невидимия мост – мостът на духовността, който свързва, не два бряга, а двата народа – унгарския и българския. Всеки от тримата, според заниманията си, ни открива своите ключови позиции за граденето на този мост.

Другите деветима „герои“ в книгата са българи, които живеят и работят в България и превеждат унгарска литература у нас. Това са Чавдар Добрев, Юлия Димитрова, Иванка Павлова, Йонка Найденова, Стефка Хрусанова, Юлия Крумова, Мартин Христов, Николай Бойков, Нели Димова. Те са се посветили на каузата да представят унгарската култура чрез литературата ѝ, така че това да обогати и разшири българското културно пространство. Те са творчески личности, за които преводът е станал фин инструмент за езиково и

културно строителство. Включвали се през годините в българо-унгарския двуглас някак плавно един след друг и интервютата им, подредени в последователността на включването им в преводаческото поприще, разкриват непрекъснатостта и приемствеността в българско-унгарските културни контакти.

Въсъщност ако от всяко интервю изведем мненията на преводачите за избор на подход при превода; за отношението изходен език / език на превода; за ролята на редактора и редакцията при превода; за особеностите при превод на различни жанрове – би се получило нещо като „правилник“ или „основни положения за следване при превеждане“. Всеки един от тези утвърдени преводачи, решавайки всяка особеност и предизвикателство в творческия процес превеждане, неволно съставя свой теоретичен модел на превод в българо-унгарския двуглас, въпреки изявленията, че е практик, че е творец, а не теоретик. Така че изказаните в интервютата мнения, споделеният опит и взгледи за превеждането, освен че рисуват общата картина на превода, илюстрират естествената връзка между езикови знания, обща култура, непресъхващ интерес към детайла и осъзнат творческо-теоретичен подход към превода.

Сабина ПАВЛОВА

Басат, Емил. Българо-унгарски двуглас. ИК „Гутенберг“ С., 2015, 210 c.